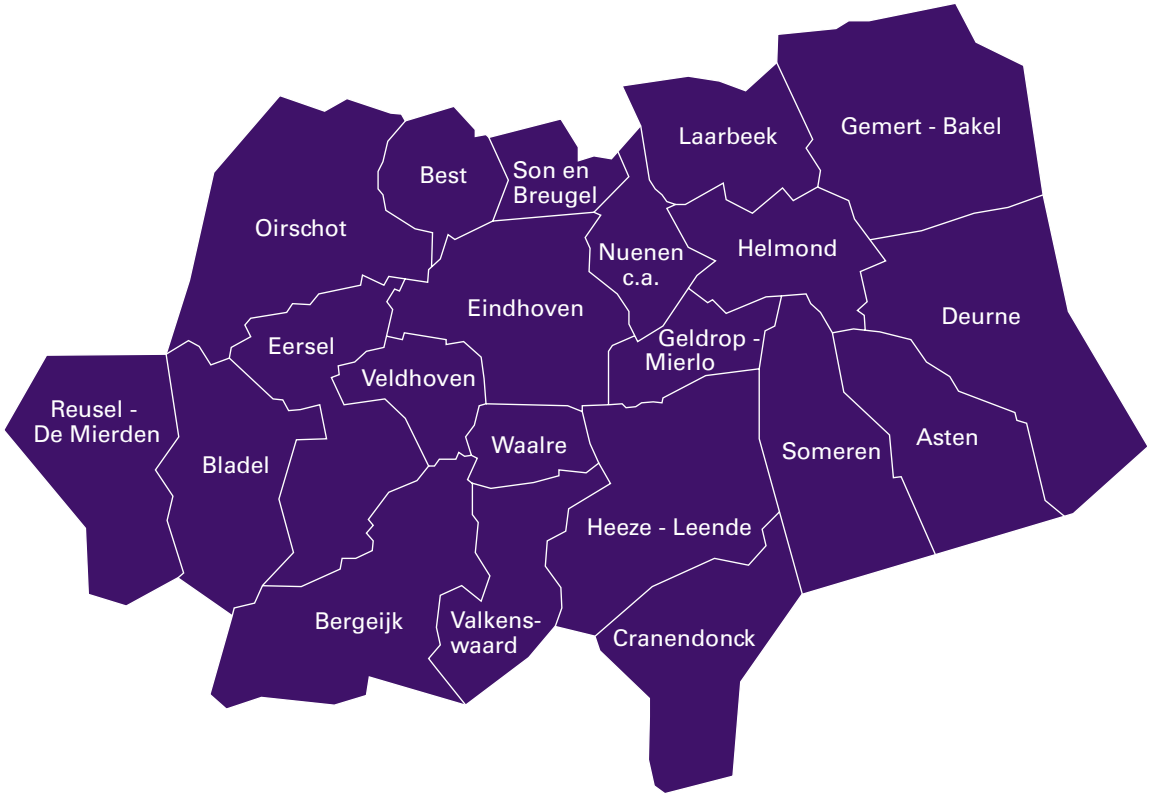

Berenschot

Evaluatie Metropoolregio Eindhoven

Ronald van der Mark | Laurens Vellekoop

Juni 2017

Evaluatie Metropoolregio Eindhoven

Inhoud

1. Inleiding ... 3
- 1.1 Aanleiding ... 3
- 1.2 Opdracht en vraagstelling ... 4
- 1.3 Evaluatiekader ... 4
- 1.4 Werkwijze ... 4
- 1.5 Leeswijzer ... 5

2. De publieke waarde van de Metropoolregio Eindhoven ... 6
- 2.1 Inhoudelijk resultaten en effecten ... 6
- 2.2 Resultaten en effecten voor het netwerk ... 8
- 2.3 Analyse en reflectie op de publieke waarde van de Metropoolregio ... 9

3. Legitimiteit van de Metropoolregio Eindhoven ... 11
- 3.1 Rechtmatigheid: verantwoording en besluitvorming binnen de Metropoolregio ... 11
- 3.2 Draagvlak: meningen over betrokkenheid raden, colleges en externe partners ... 12
- 3.3 Draagvlak: Thema's Metropoolregio Eindhoven ... 13
- 3.4 Draagvlak: algeheel oordeel over Metropoolregio Eindhoven ... 14
- 3.5 Analyse en reflectie op de legitimiteit van de Metropoolregio Eindhoven ... 14

4. Organisatie en structuur van de Metropoolregio Eindhoven ... 16
- 4.1 Bestuur, gremia, ambtelijke overleggen en uitvoeringsorganisatie: de feitelijke samenstelling en werking ... 16
- 4.2 Bestuur, gremia, ambtelijke overleggen en uitvoeringsorganisatie: meningen over rolverdeling, taakverdeling en uitvoering ... 23
- 4.3 De Metropoolregio en de (sub)regio ... 25
- 4.4 De Metropoolregio als netwerkorganisatie ... 25
- 4.5 Analyse en reflectie op organisatie en structuur van de Metropoolregio ... 26

5. Conclusies en aanbevelingen ... 29
- 5.1 Algemene conclusie ... 29
- 5.2 Deelconclusies ... 30
- 5.3 Aanbevelingen ... 32

6. Bijlagen ... 34
- Bijlage 1 ... 34
- Bijlage 2 ... 37
- Bijlage 3 ... 38
- Bijlage 4 ... 39
- Bijlage 5 ... 40

Inleiding

Hoofdstuk 1

1.1 Aanleiding

Op 25 februari 2015 is de gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Eindhoven (verder: Metropoolregio) in werking getreden. De Metropoolregio is een bestuurlijk samenwerkingsverband van 21 Brabantse gemeenten en de opvolger van het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (verder: SRE). Met de Metropoolregio is getracht de omslag te maken van een bureaucratisch en zwaar samenwerkingsverband (SRE) naar een netwerksamenwerking waarin flexibiliteit en verbinding met triple helix partners voorop staan.

De ambitie van de Metropoolregio is de Brainportregio verder te ontwikkelen tot een economische wereldspeler die internationale allure koppelt aan regionale eigenheid. Een excellente regio met sterke gemeenten, waarbinnen inwoners een duurzame toekomst hebben. Om dit te bereiken wordt door de 21 gemeenten binnen de Metropoolregio gewerkt aan drie thema's, die sterk met elkaar verbonden zijn: Economie, Ruimte en Mobiliteit. Deze thema's zijn uitgewerkt in een gezamenlijke regionale agenda, die de basis vormt voor de samenwerking.

Inmiddels is de Metropoolregio een kleine twee jaar onderweg. Bij de start van de Metropoolregio is afgesproken dat het wenselijk is deze aanloopperiode te monitoren en te evalueren. Er is namelijk sprake van een ander type samenwerking in vergelijking met de SRE. Daarnaast liggen er strategische opgaven die van groot belang zijn voor de ontwikkeling van de regio en zijn er bepaalde verwachtingen van gemeenten en regionale partners. Het is daarom van belang zicht te krijgen op het functioneren van de samenwerking voor de periode februari 2015 tot begin 2017.

In januari 2017 is Berenschot gestart met de uitvoering van de evaluatie. Parallel aan deze evaluatie heeft Berenschot ook de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) geëvalueerd. Zowel om praktische als inhoudelijke redenen is door de beide stuurgroepen van de evaluaties besloten de evaluaties waar mogelijk te zwaluwstaarten en door één bureau te laten uitvoeren. Elke evaluatie kende een eigen opdrachtgever en stuurgroep. De evaluaties zijn op basis van dezelfde systematiek uitgevoerd. Zo veel mogelijk is hetzelfde evaluatiekader gebruikt. Waar mogelijk is de gegevensverzameling gecombineerd. Voor elke evaluatie is een eigen rapport opgesteld.

1.2 Opdracht en vraagstelling

Wat betreft de evaluatie van de Metropoolregio luiden de onderzoeksvragen:

- In hoeverre worden de uitgangspunten die bij de start van de Metropoolregio Eindhoven zijn geformuleerd, waargemaakt? Sluiten deze ambities nog steeds aan bij de behoeften van de gemeenten? In dit kader is onder meer aandacht besteed aan de uitgangspunten en doelstellingen, de resultaten en effecten en de keuze voor de thema's.

- Hoe functioneert de Metropoolregio Eindhoven als samenwerkingsverband? Is dit (nog steeds) het juiste bestuurlijk arrangement voor de uitdaging waar we voor staan? In dit kader is onder meer aandacht besteed aan het draagvlak, legitimiteit, besluitvorming, organisatie en werkwijze, de relatie met andere samenwerkingsverbanden.

Binnen de Metropoolregio staat het realiseren van regionale ambities voorop. Dit vraagt om een goed functionerende samenwerking. Het doel van deze evaluatie is dan ook het waar mogelijk verbeteren en versterken van de samenwerking.

1.3 Evaluatiekader

Het onderzoek is gebaseerd op een evaluatie kader welke richting gevend is voor de aspecten die zijn onderzocht. Het evaluatiekader is gebaseerd op het Public Value model van Mark Moore[1]. We gebruiken dit model enerzijds omdat het eenvoudig en toegankelijk is, en anderzijds omdat het de essentie van de werking van publieke organisaties in een netwerkachtige setting systematisch vat.

Het model bestaat uit 3 samenhangende domeinen, te weten:

- Publieke waarde: wat bereikt is voor de samenleving en het gebied, de oplossingen voor publieke vraagstukken;
- Organisatie en structuur: hoe is het georganiseerd, wat kost dat aan middelen / mensen;
- Legitimiteit: wat is de rechtmatigheid van publiek handelen en wat is het draagvlak onder belangrijke stakeholders.

Samenwerken aan het realiseren van publieke waarde heeft vanzelfsprekend een formele kant. Er zijn structuren, afspraken en procedures. Máár, samenwerken is vooral ook een samenspel van mensen die zich binnen structuren en procedures bewegen. Die ieder persoonlijke belangen hebben, hun eigen historie en ervaring inbrengen, eigen relaties opbouwen en die doorslaggevend zijn voor succesvolle samenwerking. Bovendien vindt de samenwerking plaats in een bepaalde context, destijds bij de start en nu. We hebben daarom in de evaluatie gekeken naar de harde en de zachte aspecten van de samenwerking binnen de Metropoolregio.

In bijlage 2 treft u het volledig uitgewerkte evaluatiekader aan dat door de bestuurlijke werkgroep is goedgekeurd.[1]

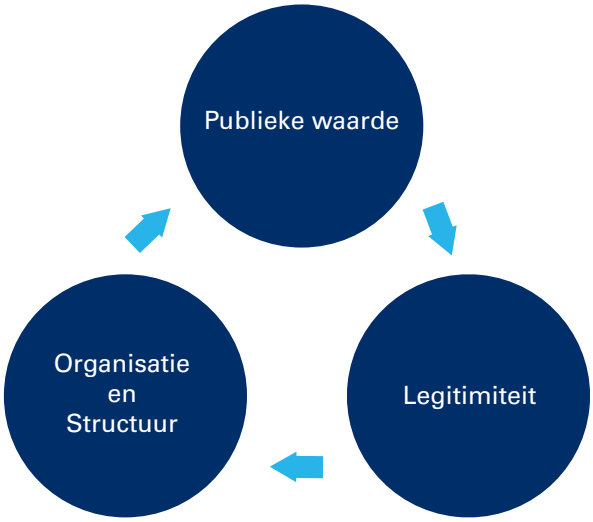

1.4 Werkwijze

Voor deze evaluatie hebben wij twee soorten bronnen gebruikt: documenten en interviews. Bijlage 4 geeft een overzicht van alle gevoerde gesprekken en geraadpleegde documenten. Wat betreft de interviews hebben wij individuele en groepsgesprekken gevoerd. Alle gemeenten zijn politiek-bestuurlijk en ambtelijk aan het woord gekomen. De groepsgesprekken hebben wij gestructureerd langs een overzichtelijk aantal stellingen over de Metropoolregio die zijn afgeleid van ons evaluatiekader. Een overzicht van deze stellingen vindt u in bijlage 3. Voor een goede vergelijking zijn deels dezelfde vragen en stellingen aan iedereen voorgelegd. Dit stelde ons in staat om een goed beeld te krijgen van de daadwerkelijke werking van het samenwerkingsverband. In zes groepsgesprekken met de colleges van B&W is gevraagd het standpunt van het college naar voren te brengen. In bijna alle gevallen waren colleges vertegenwoordigd door meer dan één persoon. Wij hebben in zes groepsgesprekken in totaal 117 raadsleden uit alle gemeenteraden gesproken. Dit geeft

1 Moore, M. (1995). Creating public value: Strategic management in government. Harvard: Harvard University Press.

een betrouwbaar beeld hoe de verschillende gemeenteraden aankijken tegen de Metropoolregio.

Het onderzoek is begeleid door een bestuurlijke werkgroep onder leiding van de heer Van Aert, lid van het Dagelijks Bestuur van de Metropoolregio en burgemeester van de gemeente Best. In de werkgroep zijn de sub-regio's Peel, Kempen, A2 gemeenten en Stedelijk Gebied, de gemeenten Eindhoven en Helmond en de Raadstafel21 vertegenwoordigd. In bijlage 5 vindt u een overzicht van de leden van de werkgroep. De werkgroep heeft het proces van de evaluatie begeleid en is drie keer bijeen geweest om de voortgang van de evaluatie te bespreken.

1.5 Leeswijzer

In de volgende vier hoofdstukken worden onze observaties, analyses en conclusies ten aanzien van de Metropoolregio beschreven. Als leeswijzer wordt in het rapport ons evaluatiekader aangehouden. Hoofdstuk twee gaat zodoende in op het eerste domein van ons evaluatiekader, de publieke waarde van de Metropoolregio. Hoofdstuk drie gaat vervolgens in op het domein legitimiteit van de Metropoolregio. Daarna gaat hoofdstuk vier in op de organisatie en de structuur van de Metropoolregio. In hoofdstuk vijf volgen onze conclusies en aanbevelingen. Als laatste zijn verschillende bijlagen aan dit rapport toegevoegd.

De publieke waarde van de Metropoolregio Eindhoven

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk gaan we in op de publieke waarde van de Metropoolregio. Wat heeft de Metropoolregio bereikt? En welke bijdrage is er geleverd aan de Brainport ontwikkeling?

In dit hoofdstuk gaan wij in de eerste paragraaf in op de inhoudelijke resultaten en effecten van de werkzaamheden van de verschillende werkplaatsen en de uitvoeringsorganisatie. In bijlage 1 treft u een gedetailleerde beschrijving van deze resultaten en effecten. De tweede paragraaf gaat over de resultaten en effecten van de Metropoolregio voor het netwerk tussen gemeenten en andere publieke en private organisaties. We eindigen dit hoofdstuk met onze analyse en reflectie op de publieke waarde.

2.1 Inhoudelijk resultaten en effecten

2.1.1 Feitelijke inhoudelijke resultaten en effecten

Bij de start van de Metropoolregio begin 2015 is de regionale agenda door het algemeen bestuur vastgesteld. In deze agenda is een inhoudelijke keuze gemaakt voor thema's waarop de Metropoolregio zich richt. De regionale agenda is in korte tijd tot stand gekomen in de zomer van 2014. Door de toenmalige regioraad is namelijk besloten de nieuwe gemeenschappelijke regeling en de regionale agenda tegelijkertijd ter inspraak aan te bieden zodat structuur en inhoud met elkaar worden verbonden. In de voorbereiding is een enkele keer met de raden en colleges gesproken. Vervolgens is de ontwerp regionale agenda vastgesteld waarna deze is voorgelegd aan de raden om zienswijzen in te dienen. In een besluit van het dagelijks bestuur van de toenmalige SRE wordt over het proces van totstandkoming gesteld:

"Dat betekent dat de Regionale Agenda 2015-2018 in zeer korte tijd en met name in de vakantie moet worden opgesteld. Onze doelstelling is om te komen tot een Regionale Agenda waarin scherpe keuzes gemaakt worden. En zeker dan is het belangrijk om alle relevante partijen de kans te geven om mee te denken. Dat gaat in dit proces maar ten dele lukken. We moeten beseffen dat dit een gevolg is van de bestuurlijke keuze om in september een Regionale Agenda aan de gemeenteraden aan te bieden. Minder aandacht voor draagvlak in de totstandkoming brengt risico's met zich mee voor de besluitvorming."

Voor de thema's zijn verschillende doelen vastgesteld (zie onderstaande tabel).

THEMA	DOEL
Economische strategie	Verbinden van de economische agenda van de gemeenten en sub regio's met de regionale Brainport-agenda. Het innovatievermogen van de regio versterken.
Bedrijventerreinen en detailhandel	De versterking van de concurrentiepositie van de regio door een goede balans te realiseren tussen vraag en aanbod van locaties van bedrijven en detailhandel, plus versterking kwaliteit van bedrijventerreinen en detailhandel
Arbeidsmarkt	Optimale aansluiting van de lokale arbeidsmarkt op de economische Brainport strategie waarbij het gaat om de strategische veranderingen in de arbeidsmarkt de komende 10 jaar
Strategie Ruimte	Een samenwerkingsagenda als basis voor gezamenlijke afspraken en gezamenlijk handelen
Mobiliteit en innovatie	Optimale bereikbaarheid waarbij de regio zich ontwikkelt tot de kennis- en innovatieregio met nieuwe mobiliteitsconcepten
Wonen	Afstemming tussen de woningbouwplannen in de regio qua aantallen, fasering in de tijd en ook qua type woningen voor een evenwichtige en toekomstbestendige woningmarkt

Voor de thema's zijn werkplaatsen ingericht waar bestuurders van deelnemende gemeenten en externe partners samenwerken om gestelde doelen te bereiken. Onderstaande tabel vat de resultaten samen (zie bijlage 1 voor een uitgebreid overzicht). Naast genoemde resultaten zijn voor vrijwel alle thema's bijeenkomsten georganiseerd gericht op kennisoverdracht en netwerkvorming op desbetreffend terrein.

WERKPLAATS	RESULTATEN
Economische strategie	Meerjarenplan en financiering Brainport Stimuleringsfonds, SIR en SAR Ondersteunen nieuwe initiatieven als Leisurefonds, Regionaal Breedband
Bedrijventerreinen en detailhandel	Detailhandelsvisie Retaildeal
Arbeidsmarkt	Human Capital Agenda Logistiek en Logistiek Platform
strategie Ruimte	Concept Regionale Ruimtelijke Strategie
Mobiliteit en innovatie	Bereikbaarheidsagenda en akkoord Regionaal Uitvoeringsprogramma
Wonen	Regionale Begrippenlijst Wonen

Uiteindelijk dienen de resultaten bij te dragen aan de economische doorontwikkeling van de regio en versterking van het vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Bij de meeste werkplaatsen is dit nog niet vast te stellen omdat de meeste resultaten nog geïmplementeerd moeten worden. Uitsluitend over de projecten ondersteund vanuit het stimuleringsfonds en regionaal uitvoeringsprogramma is meer te zeggen over concrete resultaten en effecten:

- Het stimuleringsfonds betreft de cofinanciering van projecten op het gebied van innovatie en nieuwe bedrijvigheid die de economie in de regio versterken. Het fonds bestaat al in de SRE-tijd. Per jaar worden tientallen projecten ondersteund voor circa 3 miljoen euro. De financiering lok een veelvoud aan investeringen uit (factor 3 tot 4). Hoewel het niet is onderzocht, kan worden aangenomen dat dit een bijdrage levert aan de economische ontwikkeling in de regio en/of het vestigingsklimaat.

- De Investeringsregeling (SIR) en Adviesregeling (SAR) zijn kleinschalige regelingen gericht op het stimuleren van innovatie in het MKB om te komen tot nieuwe product- markt combinaties. In totaal is hier in 2015 en 2016 respectievelijk € 230.000,- en € 275.000,- mee gemoeid. De financiering lokt een veelvoud aan investeringen uit (factor 3 tot 4). Hoewel het niet is onderzocht, kan worden aangenomen dat dit een bijdrage levert aan de economische ontwikkeling in de regio en/of het vestigingsklimaat.

- Het Regionaal Uitvoeringsprogramma betreft een provinciale regeling gericht op de vier regio's in Noord-Brabant. Dit programma heeft in 2016 voor de gemeenten 3,2 miljoen euro aan subsidie opgeleverd voor infrastructurele en mensgerichte mobiliteitsprojecten. Het gaat hierbij om het herinrichten van wegen voor de veiligheid, het aanleggen van fietspaden, doorstromingsmaatregelen, toegankelijke bushaltes, het uitbreiden van een carpoolplaats en verkeerseducatieprojecten. De projecten dragen bij aan het leefbaar, bereikbaar en verkeersveilig houden van de regio.

De totale apparaatskosten van de Metropoolregio bedragen ruim drie miljoen euro per jaar. In totaal wordt bijna 60% van de apparaatskosten van de uitvoeringsorganisatie besteed aan de werkplaatsen. Hierbinnen relatief veel aan de werkplaats economische strategie inclusief investeringsfondsen en mobiliteit en innovatie. Aan de werkplaatsen arbeidsmarkt en wonen wordt relatief het minst uitgegeven.

2.1.2 Meningen over inhoudelijke resultaten en effecten

Voor ongeveer de helft van de colleges en raden hebben de resultaten van de Metropoolregio tot nu toe meerwaarde voor de eigen gemeente. Enkele colleges en raden in de Kempen, A2 gemeenten en het stedelijk gebied zijn negatief over de resultaten en effecten tot nu toe. Veel colleges en raadsleden kunnen er nog weinig van zeggen. Volgens hen is Metropoolregio kort geleden van start gegaan waardoor er nog niet veel resultaten en effecten kunnen worden waargenomen. Daarnaast zijn zij het erover eens dat de meeste resultaten nog weinig concreet zijn en nog een slag nodig hebben om tot enig effect te kunnen leiden.

De meerwaarde van deelname aan de Metropoolregio is per gemeente afhankelijk van het thema. In het algemeen zijn raadsleden en colleges enthousiast over de ondersteuning van projecten door het stimuleringsfonds. Een relativerende opmerking is wel dat het fonds in de SRE tijd ook reeds bestond en niet is ontstaan dankzij de Metropoolregio. De totstandkoming van het laatste meerjarenplan en financiering van Brainport is wel duidelijk vormgegeven vanuit de Metropoolregio en in het bijzonder de werkplaats economische strategie. Hier is veel waardering voor; zonder de inspanningen van de werkplaats was dit niet tot stand gekomen. In het algemeen vinden de colleges en raadsleden de resultaten van de werkplaatsen arbeidsmarkt en wonen onder de maat. Op deze gebieden is nauwelijks vooruitgang geboekt. Op het gebied van ruimte is er een concept strategie die nu nog door colleges en raden moet.

Bij de werkplaats bedrijventerreinen en detailhandel wordt vooral de detailhandelsnota als resultaat genoemd. Verschillende colleges en raadsleden vinden echter dat deze nota niet is ontstaan is dankzij de samenwerking in de Metropoolregio. Het was volgens hen vooral een proces per sub regio waar de Metropoolregio “een nietje” door heeft geslagen. Anderen vinden wel dat er vanuit de Metropoolregio duidelijke kaders zijn opgesteld waarbinnen de sub regio’s aan de slag zijn gegaan. De meesten vinden dat er nu vooral een plan ligt dat nog tot uitvoering moet worden gebracht. Op het gebied van mobiliteit zijn colleges en raadsleden tevreden dat er een agenda en akkoord is bereikt. Tegelijkertijd geeft een groot deel van de colleges en raadsleden aan dat dit nog weinig voorstelt omdat er nog keuzes gemaakt moeten worden alvorens projecten kunnen worden uitgevoerd. Provincie en gemeenten zijn niet ontevreden over de uitvoering van het Regionaal Uitvoeringssprogramma. Van de externe partners die we hebben gesproken geeft het merendeel aan nog niet de inhoudelijke meerwaarde te zien van de Metropoolregio voor hun organisatie. Enkele van hen zien dit echter wel. Het enthousiasme wordt vooral bepaald door de resultaten van de werkplaatsen waaraan deze partners zelf deelnemen. Wat verder meespeelt in hun oordeel ten aanzien van de meerwaarde is dat de resultaten van de Metropoolregio in hun ogen tot nu toe nog weinig concreet zijn.

Over de verhouding van de resultaten/effecten en de inzet zijn de colleges en raadsleden negatief. Geen enkel colleges is hier positief over; meer dan de helft negatief. In het algemeen is de conclusie dat de tijd en moeite die in de samenwerking wordt geïnvesteerd, met bijeenkomsten, veel overleg, een grote uitvoeringsorganisatie, en een uitgebreide overlegstructuur, niet opweegt tegen de beperkte resultaten. Raadsleden vinden het moeilijk om zich hierover uit te spreken omdat zij geen goed zicht hebben op de inzet. De helft van de raadsleden is negatief over de verhouding. Dit geldt vooral voor de raadsleden in het stedelijk gebied (60%); relatief de meeste raadsleden in de Peel zijn positief (een derde). De externe partners zijn kritisch op de verhouding tussen de inzet en het behaalde resultaat: er wordt veel werk verricht met tot nu toe weinig resultaat.

In het verlengde van het bovenstaande zijn de respondenten ook negatief over de bestuurlijke slagkracht. Dit betreft het vermogen van bestuurders om relatief snel binnen de Metropoolregio resultaten te bereiken, goedgekeurd door colleges en raden: 90% van colleges vindt dat er geen bestuurlijke slagkracht is: bij de A2 gemeenten en Kempengemeenten geldt dit voor alle colleges. Bij raadsleden is er een iets genuanceerder beeld. Enkele raadsleden zijn hier positief over. De externe partners zijn zeer negatief over de bestuurlijke slagkracht. Het gebrek aan slagkracht wordt geweten aan de schaal van 21 gemeenten waardoor het lastig is om overeenstemming te bereiken.

2.2 Resultaten en effecten voor het netwerk

2.2.1 Feitelijke resultaten en effecten voor het netwerk

De Metropoolregio heeft ook als doel het bestuurlijk netwerk tussen de gemeenten en het netwerk met andere publieke en private organisaties te verbeteren (de triple helix). In de afgelopen jaren is op verschillende manieren ingezet op versterking van dit netwerk:

- Jaarlijks zijn er zes bijeenkomsten van het regionaal platform waar alle colleges aan tafel zitten en ook toehoorders worden uitgenodigd. In het algemeen kan worden vastgesteld dat deze bijeenkomsten redelijk tot goed worden bezocht.

- Twee keer per jaar worden raadsledenbijeenkomsten georga-

niseerd voor alle raadsleden van de deelnemende gemeenten.

- Er zijn zes werkplaatsen en twee gesprekstafels waar gemeenten en externe partners bij elkaar komen rond een specifiek thema. Bij de werkplaatsen economische strategie en mobiliteit en innovatie zijn geen externe partners vertegenwoordigd. Bij de werkplaats economische strategie is de redenering dat de externe partners hun inbreng hebben via de Stichting Brainport.

- Er is een Raadstafel21 waar gemeenteraden van alle 21 gemeenten periodiek bij elkaar komen om de verbinding tussen de Metropoolregio en de raden te verbeteren.

De uitvoeringsorganisatie speelt een belangrijke rol bij versterking van het netwerk door bovenstaande activiteiten te organiseren en faciliteren. Daarnaast organiseert de uitvoeringsorganisatie tal van andere activiteiten gericht op afstemming en ontmoeting. De uitvoeringsorganisatie verzorgt verder jaarlijks diverse communicatie-uitingen met als doel inzicht te geven in de samenwerking. Deze uitingen worden breed verspreid.

In totaal wordt ruim 40% van het apparaatsbudget besteed aan de organisatie van het regionaal netwerk (circa 1,3 miljoen euro).

2.2.2 Meningen over resultaten en effecten voor het netwerk

De overgrote meerderheid van colleges en raadsleden (80%) vindt dat de Metropoolregio het regionaal bestuurlijk netwerk heeft versterkt. Dit geldt vooral voor de Kempen en Peelgemeenten. College- en raadsleden komen dankzij de Metropoolregio op structurele wijze (en minder ad hoc) in contact met hun collega's in andere gemeenten. Mede als gevolg hiervan weten bestuurders en raadsleden elkaar makkelijker te vinden. Sommige respondenten vinden de bijeenkomsten vaak ook inhoudelijk inspirerend. Volgens een deel van de raadsleden draagt naast de raadsbijeenkomsten ook de Raadstafel21 bij aan versterking van het netwerk. Voor colleges en raadsleden in onder meer het stedelijk gebied geldt de relativerende opmerking dat zij niet altijd de Metropoolregio nodig hebben voor een versterking van hun netwerk met andere gemeenten.

Colleges en raadsleden zijn in het algemeen ook enthousiast over de versterking van het triple helix netwerk dankzij de Metropoolregio. Hierbij wordt gewezen op de betrokkenheid van externe partners in sommige werkplaatsen en de relatie van de Metropoolregio met Brainport (Development). Voor alle externe partners geldt dat voor hen de Metropoolregio het triple helix netwerk heeft versterkt. Enkele respondenten melden dat externe partners ook onderling dankzij de Metropoolregio meer in contact zijn gekomen. De respondenten zijn het erover eens dat bij alle werkplaatsen nog meer externe partners betrokken kunnen worden.

Over de verhouding tussen de netwerkresultaten en de inspanningen melden veel respondenten dat er wel heel veel bijeenkomsten zijn en mooie communicatie-uitingen voorbij komen. Zij vragen zich af of met wat minder hetzelfde resultaat bereikt kan worden.

Voor organisaties als de provincie, waterschappen en het rijk heeft de Metropoolregio duidelijk meerwaarde. De samenwerkende gemeenten worden als een collectiviteit gezien waar vraagstukken mee besproken kunnen worden om specifieke doelen te bereiken. Zo heeft de provincie bij de Metropoolregio vraagstukken ingebracht als het leisure ontwikkelfonds en om een energie neutrale regio te worden. Sinds kort is het waterschap aangesloten bij de werkplaats strategie ruimte en hoopt zo de eigen ruimtelijke agenda te verbinden met de agenda van de 21 Metropoolregio gemeenten. Ook het rijk ziet voor bijvoorbeeld vraagstukken op het gebied van mobiliteit en economie de Metropoolregio als een aanspreekpunt voor de gemeenten in de regio. Volgens veel respondenten is het opvallend dat de Metropoolregio doorgaans wel eensgezind optreedt richting Den Haag en de provincie, terwijl gemeenten onderling vaak verdeeld zijn.

2.3 Analyse en reflectie op de publieke waarde van de Metropoolregio

De Metropoolregio is in 2015 gestart. In de daarvoor opgestelde regionale agenda zijn inhoudelijke keuzes gemaakt en doelen gesteld. Hierin wordt naast inhoudelijke doelstellingen ook tot doel gesteld het netwerk te verstevigen. Dit alles dient bereikt te worden zonder grote uitvoeringsorganisatie en gecentraliseerde besluitvorming. Doel is om ontmoeting te faciliteren en daarnaast in zogenaamde werkplaatsen in co-creatie doelstellingen zoals geformuleerd in de regionale agenda te bereiken. Uiteindelijk dient dit alles bij te dragen aan de economische doorontwikkeling van de regio en versterking van het vestigingsklimaat.

Wij stellen vast dat er tot nu toe bij de werkplaatsen weinig tot geen resultaten zijn bereikt waarvan kan worden vastgesteld dat deze bijdragen aan de economische ontwikkeling. Dit kan wel worden gezegd van enkele fondsen en de financiering van Brainport. Hierbij past de relativerende opmerking dat de fondsen al bestonden. De financiering van Brainport was noodza-

kelijk omdat de meerjarige financiering afliep. In navolging van veel respondenten stellen wij vast dat de overige resultaten nog weinig concreet zijn. Tegelijkertijd is het de vraag of het reëel was dit te verwachten. De Metropoolregio is pas kort geleden opgericht. Daarnaast is samenwerking tussen 21 gemeenten per definitie ingewikkeld. De zwakste schakel bepaalt het tempo waarin resultaten worden bereikt.

Wij stellen vast dat bij druk van buiten of tijdsdruk het lukt om een resultaat te bereiken. Het bereikbaarheidsakkoord en de financiering van Brainport zijn hier goede voorbeelden van. Bij gebrek aan urgentie of noodzaak om tot een resultaat te komen blijkt het voor 21 gemeenten moeilijk tot overeenstemming te komen.

Hoewel er dus inhoudelijk nog weinig tot geen resultaten zijn geboekt, is het netwerk dankzij de Metropoolregio wel versterkt. Dit geldt voor het netwerk tussen bestuurders onderling, tussen raadsleden onderling en binnen de triple helix. Daarnaast zien externe partners als de provincie, waterschappen en het Rijk de Metropoolregio als een collectiviteit waarmee zij graag in gesprek willen gaan.

Wat betreft de balans tussen de resultaten en kosten/inspanningen stellen wij vast dat die negatief is. In het algemeen leiden veel inspanningen en hiermee gemoeide kosten tot weinig tot geen inhoudelijke resultaten. Ook bij de bereikte netwerkresultaten was de inspanning in de zin van tijd en kosten relatief hoog.

Legitimiteit van de Metropoolregio Eindhoven

Hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk gaan we in op de legitimiteit van de Metropoolregio. Het gaat hierbij om het afleggen van verantwoording over de Gemeenschappelijke Regeling, het besluitvormingsproces binnen de Metropoolregio en het draagvlak voor de Metropoolregio onder colleges, raadsleden een externe partners. In het bijzonder gaan wij hierbij in op de vraag of met economie, mobiliteit en ruimte de juiste thema's worden opgepakt door de Metropoolregio Eindhoven.

3.1 Rechtmatigheid: verantwoording en besluitvorming binnen de Metropoolregio

Jaarrekening, begroting, kadernota en bestuursrapportages

In de Wet gemeenschappelijke regelingen is bepaald dat het dagelijks bestuur de jaarrekening en begroting aan de raden van de deelnemende gemeenten dient op te sturen. Dat is zowel in 2015 als 2016 gebeurd. Daarnaast dient het dagelijks bestuur vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders en de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten. Ook dit is gebeurd.

Twee keer per jaar (peildata 1 mei en 1 september) wordt door de Metropoolregio een bestuursrapportage opgesteld waarin de voortgang van de beleidsmatige uitvoering van het werkprogramma wordt beschreven. De bestuursrapportage in het voorjaar is uitsluitend inhoudelijk, de bestuursrapportage in het najaar is inhoudelijk en financieel. Onder ander de voorlopige jaarrekening is in laatstgenoemde rapportage opgenomen. Beide documenten worden vastgesteld door het algemeen bestuur.

Verantwoording richting raden

Op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen is een lid van het algemeen bestuur aan de raad die dit lid heeft aangewezen verantwoording schuldig over het door hem in het algemeen bestuur gevoerde beleid. Een lid van het algemeen bestuur is verplicht de raad alle gevraagde informatie te verstrekken. Verder wordt in de gemeenschappelijke regeling bepaald dat het algemeen bestuur voor het vaststellen van de regionale agenda en de jaarlijkse actualisering het ontwerp document naar de raden stuurt zodat de raden gedurende een periode van ten minste twee maanden in de gelegenheid worden gesteld wensen en bedenkingen ter kennis te brengen van het algemeen bestuur (de zogenaamde voorhangprocedure). Dit is gebeurd. De jaar-

lijkse actualisering van de regionale agenda heeft echter niet plaatsgevonden. Het algemeen bestuur kan ook besluiten met andere dossiers de zogenaamde voorgangprocedure uit te voeren. Dit is de afgelopen twee jaar gebeurd met de volgende dossiers:

- Wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling van SRE naar Metropoolregio (verplicht op basis van Wet gemeenschappelijke regelingen)
- Concept-Statuut Overlegorganen Metropoolregio (niet verplicht)
- Voornemen tot instelling Bestuurscommissie Regionaal Historisch Centrum (verplicht op basis van gemeenschappelijke regeling)
- Conceptbegrotingen Metropoolregio 2016 en 2017 (verplicht op basis van Wet gemeenschappelijke regelingen)
- Concept-Meerjarenplan en financiering Brainport Development 2017-2020 (niet verplicht)
- Onderzoeksvraagstelling evaluatie bestuurlijke samenwerking (niet verplicht)

Buiten de gemeenschappelijke regeling om kunnen ook de werkplaatsen raden om een zienswijze vragen. Dit is de afgelopen twee jaar één keer gebeurd bij de werkplaats wonen. Die werkplaats heeft de raden om een zienswijze gevraagd op de nieuwe opdracht voor de periode 2017 – 2019.

Rol algemeen bestuur en dagelijks bestuur in besluitvormingsproces

In het algemeen bestuur vindt de formele besluitvorming plaats. Het algemeen bestuur stelt de kaders van het beleid vast die door het dagelijks bestuur worden uitgevoerd. Het algemeen bestuur heeft de afgelopen twee jaar met name besloten over:

- Begroting, jaarrekening en bestuursrapportages Metropoolregio
- Regionale agenda en werkprogramma's Metropoolregio
- Benoeming leden dagelijks bestuur, secretaris-directeur, Commissie van advies voor Gulbergen, Bestuurscommissie Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, Adviescommissie Stimuleringsfonds
- Controleprotocol en Statuten Overlegorganen
- Onderzoeksvragen evaluatie Metropoolregio
- Meerjarenfinanciering Brainport Development NV 2017-2020
- Werkwijze rekenkamerfunctie
- Betrokkenheid gemeenteraadsleden via Raadstafel21
- Harmonisering planning en control van vier regionale gemeenschappelijke regelingen (Veiligheidsregio, GGD, Omgevingsdienst en Metropoolregio Eindhoven).

Rol colleges in besluitvormingsproces

Volgens de gemeenschappelijke regeling spelen colleges een rol in het besluitvormingsproces via het regionaal platform. Dit platform bestaat uit alle colleges van de deelnemende gemeenten. Volgens de gemeenschappelijke regeling en het statuut overlegorganen heeft het regionaal platform de volgende bevoegdheden:

- Het regionaal platform kan besluiten een werkplaats te formeren voor een regionale opgave waarvoor nog geen vaststaande oplossing beschikbaar is.
- Het regionaal platform kan besluiten tot het inrichten van een gesprekstafel voor het met elkaar onderzoeken en afstemmen van de beste aanpak voor een vaak voorkomend lokaal of sub regionaal vraagstuk.
- Het regionaal platform kan besluiten over te gaan tot het formeren van een ander overlegorgaan.
- Het regionaal platform stelt de projectopdracht vast van de werkplaatsen.

Daarnaast is er de procedure dat het dagelijks bestuur een voorstel aan het regionaal platform doet om een bestuurlijk trekker aan te wijzen. Het regionaal platform dient hiermee in te stemmen. Dit is de afgelopen twee jaar in voorkomende gevallen gebeurd.

De afgelopen twee jaar heeft het platform verder geen besluiten genomen met uitzondering van de vaststelling van de werkplannen van de gesprekstafels. De opdrachten van de werkplaatsen zijn door het regionaal platform bepaald voordat de Metropoolregio Eindhoven in werking is getreden.

3.2 Draagvlak: meningen over betrokkenheid raden, colleges en externe partners

3.2.1 Betrokkenheid raden

Raadsleden zijn gemiddeld gezien tevreden over de mate waarin ze worden betrokken bij de Metropoolregio. Wel bestaat een

aanzienlijk verschil tussen de verschillende sub regio's. Zo is een ruime meerderheid van de raadsleden uit de Peel tevreden over de manier waarop ze betrokken worden terwijl ongeveer de helft van de raadsleden uit de Kempen en het Stedelijk Gebied juist ontevreden is. Wat hierbij opvalt is dat het merendeel van de colleges uit het stedelijk gebied (75%) juist vindt dat raadsleden voldoende worden betrokken.

Volgens de raadsleden speelt de portefeuillehouder een belangrijke rol bij het bevorderen van betrokkenheid bij de Metropoolregio. In de ene gemeente zijn de portefeuillehouders daar veel (pro) actiever in dan in de andere gemeente. In de ene gemeente staat de Metropoolregio vast op de agenda, bij de andere gemeente alleen als er is behandeld moet worden. De behoefte van raadsleden is wisselend op dit gebied. Ditzelfde geldt volgens een deel van de raadsleden voor de Raadstafel21. Terugkoppeling vanuit de Raadstafel21 richting de raden verloopt met wisselend succes. In sommige raden is er een verbinding tot stand gekomen tussen de afvaardiging en de rest van de raad maar in het merendeel van de raden zijn de leden van de Raadstafel21 vooral nog zoekende naar hun eigen rol.

Terugkoppeling vanuit de Metropoolregio via begroting, jaarrekening en voortgangsberichten vindt structureel schriftelijk plaats. De hoeveelheid informatie is volgens de meeste raden op orde. Het stelt de raden echter veelal niet in staat een goed beeld te vormen van de werkzaamheden van de Metropoolregio, de doelen die met de Metropoolregio worden nagestreefd en de wijze waarop hun gemeente bijdraagt aan en profiteert van de Metropoolregio. Ook voelen veel raden zich geconfronteerd met resultaten en ervaren ze geen invloed op wat er binnen de Metropoolregio gebeurt. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de totstandkoming van de regionale agenda waarbij raadsleden zich nauwelijks betrokken hebben gevoeld.

3.2.2 Betrokkenheid colleges

Colleges oordelen gemiddeld neutraal ten aanzien van de vraag of ze voldoende betrokken zijn bij de Metropoolregio. Van de vertegenwoordigers van de gemeente in het algemeen bestuur komt weinig terugkoppeling omdat in het algemeen bestuur ook niet veel wordt besproken, aldus de colleges. Daarnaast wordt het regionaal platform door veel colleges vooral gezien als een plek om elkaar te ontmoeten, kennis te vergaren en te worden bijgepraat over de stand van zaken in de werkplaatsen. Het regionaal platform wordt door de colleges ook niet gezien als een besluitvormend orgaan. De toegevoegde waarde van het regionaal platform is volgens het merendeel van de colleges dan ook beperkt. Colleges zijn in voorkomende gevallen wel aangehaakt via hun portefeuillehouder die bijvoorbeeld deelneemt aan een van de werkplaatsen of het portefeuillehoudersoverleg mobiliteit.

3.2.3 Betrokkenheid externe partners

Vertegenwoordigers van externe partners als kennisinstellingen, woningcorporaties en bedrijven waarmee wij gesproken hebben, geven over het algemeen aan tevreden te zijn over de mate waarin ze betrokken worden bij de Metropoolregio. Hun input in de werkplaatsen wordt gewaardeerd en meegenomen. Wel geven sommige externe partners aan enige betrokkenheid bij de besluitvorming te missen.

De colleges oordelen neutraal over de mate waarin de externe partners betrokken worden. Bij enkele werkplaatsen lukt het om deze triple helix te organiseren maar bij andere werkplaatsen lukt dit nog onvoldoende aldus de colleges, zoals bij de werkplaats mobiliteit. Daarnaast wordt door enkele colleges aangegeven dat externe partners weliswaar worden betrokken bij de werkzaamheden in de werkplaats maar dat ze niet meer in beeld zijn op het moment dat de besluitvorming plaatsvindt. Deze colleges vinden dat triple helix partners ook een rol in de besluitvorming zouden moeten hebben naar voorbeeld van de Stichting Brainport. Volgens andere colleges is de Metropoolregio juist een samenwerking van overheden en is het niet de bedoeling dat triple helix partijen meebeslissen. Daarvoor is bijvoorbeeld juist de Stichting Brainport opgericht waar naast de overheid ook het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in het bestuur zijn vertegenwoordigd, aldus deze colleges.

3.3 Draagvlak: Thema's Metropoolregio Eindhoven

Ruim twee derde van de raadsleden vindt dat de Metropoolregio zich bezig houdt met de juiste thema's: economie, ruimte en mobiliteit. Een minderheid geeft aan graag samenwerking te zien op het gebied van het sociaal domein. Gemiddeld gezien vinden ook de colleges dat de Metropoolregio zich met de goede thema's bezighoudt. Toch is ongeveer een kwart van de colleges het hier mee oneens. Vooral in de Kempen worden kansen gezien het sociaal domein op het niveau van de Metropoolregio op te pakken.

De verklaring die over het algemeen gegeven wordt voor de tevredenheid ten aanzien van de thema's is de focus die is aangebracht met de overgang van de SRE naar de Metropoolregio Eindhoven. Er is volgens betrokkenen gekozen voor de thema's economie, mobiliteit en ruimte en dat geeft duidelijkheid. Wel bestaan onder raadsleden verschillende interpretaties van het

doel van de Metropoolregio. Een deel van de raadsleden geeft aan de Metropoolregio als kapstok voor regionale samenwerking op het niveau van de 21 gemeenten te zien terwijl andere raadsleden aangeven de Metropoolregio uitsluitend te zien als een samenwerkingsverband op de thema's economie, mobiliteit en ruimte.

3.4 Draagvlak: algeheel oordeel over Metropoolregio Eindhoven

Raadsleden staan alles overziend neutraal tegenover de Metropoolregio. Wanneer gevraagd wordt naar het oordeel van de raden over de Metropoolregio antwoordt een derde positief, negatief en neutraal. Wat opvalt is dat de tevredenheid over deelname aan de Metropoolregio grotendeels afhangt van het verwachtingspatroon ten aanzien van de Metropoolregio. Veel raadsleden hebben een diffuus beeld over wat de Metropoolregio precies moet zijn. De samenwerking in de sub regio's is voor hen veel duidelijker.

Veruit de meeste colleges zijn niet tevreden over deelname aan de Metropoolregio Eindhoven. De enige sub regio waar de colleges wel tevreden zijn is de Peel. Van de 21 colleges hebben er drie aangegeven dat wat hun betreft de Metropoolregio Eindhoven morgen opgeheven mag worden. Zij zien geen meerwaarde in het samenwerkingsverband in zijn huidige vorm. Andere colleges zijn genuanceerder in hun oordeel maar buiten de Peel en één gemeente uit het stedelijk gebied zegt geen enkel college tevreden te zijn over de samenwerking. De belangrijkste reden hiervoor is dat de samenwerking volgens de colleges te weinig inhoudelijke resultaten oplevert.

De externe partners waarmee wij spraken, zijn redelijk positief over de Metropoolregio Eindhoven in zijn algemeenheid. Sommigen over de resultaten, andere over de ontmoetingsfunctie. Minder positief wordt geoordeeld over het besluitvormingsproces. De externe deelnemers aan de werkplaatsen geven aan de politieke realiteit te begrijpen maar doorgaans in een ander tempo te bewegen dan gemeenten.

De trekkers van de bestuurlijke werkplaatsen zijn deels tevreden en deels ontevreden over de resultaten van hun werkplaatsen. Hun individuele oordeel hangt sterk af van de resultaten die binnen de werkplaats zijn geboekt. Door gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij de Metropoolregio is ongeveer de helft ontevreden over de deelname van zijn of haar gemeente aan de Metropoolregio. Een minderheid geeft aan wel tevreden te zijn. De ontevredenheid zit volgens de gemeenteambtenaren met name op het gebrek aan resultaat en de wijze waarop zij betrokken worden bij de Metropoolregio. Ruim de helft van de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio geeft aan tevreden te zijn over het functioneren van de Metropoolregio. Terwijl de rest tevreden noch ontevreden is.

3.5 Analyse en reflectie op de legitimiteit van de Metropoolregio Eindhoven

Legitimiteit valt uiteen in een harde en een zachte kant. Rechtmatigheid vormt de harde kant en draagvlak de zachte kant. Rechtmatigheid heeft betrekking op wettelijke voorschriften en hetgeen is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling. Deze zogenaamde normen zijn met name relevant in het licht van de verantwoording door de Metropoolregio en het besluitvormingsproces.

Wij stellen vast dat wat betreft verantwoording de Metropoolregio de wettelijk voorgeschreven procedures voor verantwoording volgt. De begroting wordt middels een voorhangprocedure in de raden gebracht, de jaarrekening wordt ter kennisgeving aan de raden toegezonden en hetzelfde geldt voor de voorlopige jaarrekening die onderdeel uitmaakt van de bestuursrapportage in het najaar. Daarnaast is op verschillende momenten gebruik gemaakt van de voorhangprocedure om de raden actief te betrekken bij de Metropoolregio. Dit gebeurt ook via raadsbijeenkomsten waarin raden worden bijgepraat over de ontwikkelingen van de Metropoolregio. De Metropoolregio voldoet hiermee aan zijn plichten op basis van wet- en regelgeving. Ditzelfde geldt voor wat betreft het besluitvormingsproces. De besluiten zijn genomen door het dagelijks en algemeen bestuur van de Metropoolregio. Wij stellen wel vast dat ook bij het regionaal platform bepaalde beslissingsbevoegdheid is neergelegd. Hier is in de afgelopen jaren echter geen gebruik van gemaakt. Deze beslissingsbevoegdheid van het regionaal platform is ook niet bekend bij de meeste leden van het platform. Verder is onduidelijk hoe de besluitvormingsprocedure er binnen het regionaal platform uit zou moeten zien. Zo is niet vastgelegd welk quorum is vereist en of bij gewone meerderheid wordt besloten.

Bij de Metropoolregio ligt geen mandaat om tot besluitvorming te komen ten aanzien van de thema's mobiliteit, economie en ruimte. Dit mandaat ligt bij de afzonderlijke gemeenteraden. Draagvlak voor de Metropoolregio bij de gemeenteraden is daarom van cruciaal belang. Formeel spelen de leden van het algemeen bestuur hierbij een rol vanuit hun verantwoordelijkheid naar de raden en colleges verantwoording af te leggen over het in het algemeen bestuur gevoerde beleid. Dit gebeurt nauwelijks.

Geen draagvlak bij de colleges betekent geen draagvlak bij de raden. Wij stellen vast dat het draagvlak voor de Metropoolregio mager is: een derde van de raadsleden is tevreden en slechts enkele colleges. Een derde van de raadsleden en bijna alle colleges zijn ontevreden; drie colleges zijn zelfs zo ontevreden dat zij uit de Metropoolregio willen stappen. Zij zien geen meerwaarde in het samenwerkingsverband in de huidige vorm. Belangrijkste reden is het gebrek aan resultaat in relatie tot de inspanningen.

Wij constateren dat een groot deel van de raadsleden grote afstand voelt tot de Metropoolregio, daarnaast is het voor raden vaak onduidelijk wat ze aan de Metropoolregio hebben. De uitgebreide informatie vanuit de Metropoolregio geeft hier kennelijk geen antwoord op. Daarnaast slagen de bestuurders er niet in hun raad hierin mee te nemen. De inhoudelijke agenda leeft niet onder de raden. Zoals in het vorige hoofdstuk vastgesteld, vinden zij zich onvoldoende betrokken bij de totstandkoming van de regionale agenda die noodgedwongen in een zeer korte tijd tot stand moest komen. Door onduidelijkheid over rollen, taken en verantwoordelijkheden is de Raadstafel21 vooralsnog ook niet in staat gebleken hierin structurele verbetering aan te brengen. Relativerende opmerking hierbij is dat de Raadstafel21 pas kort geleden van start is gegaan.

De colleges worden op verschillende manieren betrokken bij de Metropoolregio. Zo wordt, met uitzondering van Valkenswaard, het algemeen bestuur gevormd door collegeleden uit de 21 gemeenten. Daarnaast nemen veel vertegenwoordigers van colleges deel aan een of meerdere werkplaatsen en/of gesprekstafels. Ook wordt vijf keer per jaar een regionaal platform georganiseerd voor alle colleges. Dit alles leidt echter niet tot een gevoel van eigenaarschap voor de Metropoolregio bij de colleges.

Wij stellen vast dat het betrekken van externe partners bij de Metropoolregio voor hen een duidelijke meerwaarde heeft. Dat zij minder betrokken zijn bij het besluitvormingsproces is vinden wij niet meer dan logisch omdat daar de raden over gaan. Wij kunnen ons wel goed voorstellen dat de externe partners niet positief zijn over dit besluitvormingsproces omdat zij zelf hierbij een ander tempo hanteren.

De Metropoolregio richt zich op de thema's economie, mobiliteit en ruimte. Wij stellen vast dat er groot draagvlak is voor het gezamenlijk oppakken van deze thema's op het niveau van de Metropoolregio. Omdat deze thema's zowel spelen op het niveau van de regio als de sub regio is het wel zoeken naar de rolverdeling tussen beide schaalniveaus: wat wordt op welk schaalniveau opgepakt. Wij constateren verder dat het thema sociaal domein door een minderheid van de colleges en raden wordt gemist bij de Metropoolregio Eindhoven. Deze uiteenlopende wensen ten aanzien van de Metropoolregio Eindhoven worden ingegeven door uiteenlopende verwachtingspatronen bij colleges en raden. Zonder een gedeeld beeld over wat de Metropoolregio Eindhoven is en kan, zal de discussie over thema's altijd blijven spelen.

Organisatie en structuur van de Metropoolregio Eindhoven

Hoofdstuk 4

In dit hoofdstuk gaan we in op de organisatie en structuur van de Metropoolregio Eindhoven. Eerst beschrijven wij de feitelijke samenstelling en werking van de organen, gremia, ambtelijke overleggen en de uitvoeringsorganisatie. Vervolgens schetsen wij de meningen van betrokkenen over de (werking van) organisatie en structuur.

Daarna komt in een specifieke paragraaf de positie van de Metropoolregio Eindhoven ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden aan de orde.

Tot slot besteden we een paragraaf aan het functioneren van de Metropoolregio als netwerkorganisatie.

4.1 Bestuur, gremia, ambtelijke overleggen en uitvoeringsorganisatie: de feitelijke samenstelling en werking

De Metropoolregio Eindhoven is een openbaar lichaam, ingesteld op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Dit betekent dat de Metropoolregio Eindhoven een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter heeft. Daarnaast kent de Metropoolregio verschillende niet verplichte gremia zoals werkplaatsen, gesprekstafels, commissies en ambtelijke overleggen. Onderstaand geven we een feitelijke beschrijving van het bestuur en de overige gremia van de Metropoolregio Eindhoven.

4.1.1 Bestuur Metropoolregio Eindhoven

Algemeen bestuur

In de gemeenschappelijke regeling staat beschreven dat het algemeen bestuur de kaders en het beleid vaststelt dat door het dagelijkse bestuur wordt uitgevoerd. Het algemeen bestuur bestaat uit 24 leden: één vertegenwoordiger uit iedere gemeente, de burgemeester van gemeente Eindhoven (tevens lid dagelijks bestuur), de burgemeester van gemeente Helmond (tevens lid dagelijks bestuur) en een tweede lid uit de gemeente waaruit het, door het algemeen bestuur aangewezen, derde lid van het dagelijks bestuur afkomstig is. In het huidige bestuur is dat de gemeente Best.

De leden van het algemeen bestuur en hun plaatsvervangers worden aangewezen door de raden van de deelnemende gemeenten uit hun midden of uit het college van burgemeester en wethou-

ders. Vijftien gemeenten hebben ervoor gekozen voor een burgemeester bestuurslid, vijf gemeenten voor een wethouder en één gemeente (Valkenswaard) voor een raadslid. De meeste gemeenten hebben gekozen voor een burgemeester omdat deze niet een betrokkenheid hebben bij de inhoudelijke thema's. De deelnemende gemeenten hebben in het algemeen bestuur ieder twee stemmen. Vergaderingen van het algemeen bestuur zijn openbaar; in 2015 waren er vijf vergaderingen in 2016 vier. In het algemeen zijn bijna alle gemeenten bij de vergaderingen aanwezig. Tijdens de vergadering worden met weinig discussie besluiten genomen zonder dat deze uitvoerig inhoudelijk worden besproken.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur bestaat thans uit de burgemeesters van Eindhoven, Helmond en Best. Volgens de gemeenschappelijke regeling is het dagelijks bestuur belast met een voortdurend toezicht op al wat de Metropoolregio aangaat, waaronder in het bijzonder het bewaken van de regionale strategie op thema's die zijn genoemd in de vigerende regionale agenda en het borgen van de kwaliteit van de samenwerking. Binnen het dagelijks bestuur zijn geen portefeuilles verdeeld. Vergaderingen van het dagelijks bestuur zijn besloten en het komt maandelijks bijeen.

Conform de gemeenschappelijke regeling is de burgemeester van Eindhoven de voorzitter van de Metropoolregio Eindhoven. In deze hoedanigheid is hij het nationale en internationale boegbeeld van de regio. In het kader van deze taak brengt hij de regionale agenda in op (inter)nationale en regionale podia. In het dagelijks bestuur is in dit verband afgesproken dat de burgemeester van Eindhoven vooral de belangen op het domein van de economische strategie behartigd; en de vice voorzitter het domein van de ruimtelijke strategie en bereikbaarheid. Het derde DB lid richt zich op de intergemeentelijke samenwerking (inclusief Gulbergen en Regionaal Historisch Centrum) en de interne organisatie. Vanuit die rol is hij voorzitter van diverse gremia binnen de Metropoolregio. Ook leidt hij enkele keren per jaar het overleg met de bestuurlijk trekkers van de werkplaatsen.

4.1.2 Gremia Metropoolregio Eindhoven

Regionaal platform

Het regionaal platform bestaat uit alle colleges van de deelnemende gemeente aan de Metropoolregio Eindhoven. Volgens de gemeenschappelijke regeling en het statuut overlegorganen heeft het regionaal platform de volgende rollen en bevoegdheden:

- Kaderstellend beraad voor het vaststellen van een regionale agenda door het algemeen bestuur en het ontwikkelen van de daarop gebaseerde regionale opgaven.
- Het scheppen van de voorwaarden om de regionale opgaven daadwerkelijk te realiseren. Deze regionale opgaven hebben betrekking op de thema's van de regionale agenda.
- Het optreden als mentor van overlegorganen zoals de werkplaatsen.
- Plaats waar draagvlak wordt gewonnen voor het oppakken van opgaven op de tijdelijke thema's en waar ervaringen en kennis kunnen worden gedeeld en wederzijds begrip voor elkaars handelen wordt gekweekt.
- Het regionaal platform kan daarnaast gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan het algemeen bestuur van de Metropoolregio.
- Het regionaal platform kan gevraagd of ongevraagd aan een of meer colleges advies uitbrengen over zaken die besproken zijn in een werkplaats of aan een gesprekstafel. De uit te brengen adviezen zijn openbaar.
- Het regionaal platform stelt de projectopdracht vast van de werkplaatsen
- Het regionaal platform kan besluiten een werkplaats te formeren, een gesprekstafel in te richten of een ander overlegorgaan te formeren.

Het platform is in 2015 en 2016 vijf keer bijeen gekomen. De bijeenkomsten van het regionaal platform zijn openbaar. Voor elke bijeenkomst van het regionaal platform kunnen afhankelijk van de agenda vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en van kennisinstellingen worden uitgenodigd. In het algemeen zijn alle gemeenten vertegenwoordigd, in de meeste gevallen door meer dan één bestuurder. Het aantal aanmeldingen varieert van 38 tot 75. Het aantal externe toehoorders is niet groot en afhankelijk van de agenda.

Tijdens bijeenkomsten van het regionaal platform wordt de stand van zaken binnen werkplaatsen besproken. Bijna altijd gaat het over "bijpraten en toelichten". Een enkele keer (bijvoorbeeld inzake het vervolgproces van de werkplaats Wonen) wordt gevraagd om een bekrachtiging. Verder worden sprekers uitgenodigd om iets te vertellen over interessante ontwikkelingen op het gebied van ruimte, economie of mobiliteit. Aan de meeste rollen en bevoegdheden heeft het regionaal platform nauwelijks of geen invulling gegeven. Zo zijn er geen adviezen gegeven aan het algemeen bestuur en/of colleges.

ONDERWERPEN				
Bijeenkomst 1	Organisatie regionaal netwerk – Betrokkenheid raadsleden	Mobiliteit en Innovatie – Bereikbaarheidsagenda	Bedrijventerreinen en detailhandel – Werklocaties	Organisatie regionaal netwerk – Raadsleden en de Metropoolregio Eindhoven
Bijeenkomst 2	Wonen – Trends op de woningmarkt	Wonen – Praktijkcase Parkstad Limburg	Wonen – Advies Werkplaats Wonen	Mobiliteit en Innovatie – Na De Ruit: stand van zaken Bereikbaarheidspakket
Bijeenkomst 3	Organisatie regionaal netwerk – Raadstafel21	Organisatie regionaal netwerk – Stand van zaken werkplaatsen	Strategie Ruimte – Integrale Ruimtelijke Strategie	Mobiliteiten en Innovatie – Bereikbaarheidsagenda
Bijeenkomst 4	Energie en Ruimte			

Regio avonden met raadsleden

In de gemeenschappelijke regeling wordt bepaald dat het dagelijks bestuur twee maal per jaar in de avonduren een bijeenkomst voor raadsleden organiseert, waarin de ontwikkeling van de regio centraal staat. Tijdens deze avond dienen onder meer de regionale opgaven voor de komende periode en de resultaten van de afgelopen periode aan de orde te komen. Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de onderwerpen die in 2015 en 2016 tijdens deze avonden aan bod zijn gekomen.

De bijeenkomsten zijn openbaar. In het algemeen is elke gemeente vertegenwoordigd met minimaal één raadslid; in de meeste gevallen met meerdere raadsleden oplopend tot maximaal 10.

Raadstafel21

De Raadstafel21 is ingesteld op 24 juni 2015 door het algemeen bestuur van de Metropoolregio Eindhoven. De Raadstafel21 bestaat uit twee vaste raadsleden per gemeente. Het doel van de Raadstafel21 is het zorgdragen voor zorgvuldige communicatieve en ontwikkelingsprocessen binnen de Metropoolregio, wat kan leiden tot draagvlak voor de adviezen van de Metropoolregio binnen de aangesloten gemeenten en daardoor bijdragen aan een beter functionerende regio Zuidoost Brabant ten faveure van de aangesloten gemeenten en hun inwoners, bedrijven en instellingen. In het instellingsbesluit van de Raadstafel21 worden de volgende taken aan het gremium toegekend:

- De Raadstafel21 kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan Regionaal Platform, werkplaatsen, algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de eigen gemeenteraden

- De Metropoolregio Eindhoven en met name de werkplaatsen die daarbinnen actief zijn, wordt geadviseerd om de Raadstafel21 vooraan in het proces te betrekken en om advies te vragen. De leden van de Raadstafel21 zijn de verbinding van de Metropoolregio Eindhoven naar de 21 gemeenteraden.

- In principe worden alle stukken die vanuit de Metropoolregio en de werkplaatsen naar de gemeenteraden gaan, eerst besproken aan de Raadstafel21. Daarna wordt het voorstel, voorzien van een advies van de Raadstafel21, doorgestuurd naar de gemeenteraden. Dit hoeft overigens geen unaniem advies te zijn.

Naast het instellingsbesluit heeft de Raadstafel21 zelf nog een witboek opgesteld waarin de uitgangspunten voor de werkwijze staan beschreven.

De eerste bijeenkomst van de Raadstafel21 was eind november 2015. Er is vervolgens in 2016 vier keer een bijeenkomst van de Raadstafel21 geweest. Wij hebben begrepen dat de animo van raadsleden voor de bijeenkomsten dalend is. Tijdens de bijeenkomsten is de Raadstafel21 onder andere bijgepraat over ontwikkelingen binnen verschillende werkplaatsen. Daarnaast wordt gesproken over meer procesmatige zaken als het afstemmen van planning en controlcycli van diverse samenwerkingsverbanden en manieren om de raad beter te betrekken bij de Metropoolregio. Door de Raadstafel21 is ook inmiddels twee keer een nieuwsbrief uitgebracht waarin met name de voortgang van de werkplaatsen wordt samengevat.

Werkplaatsen

De Metropoolregio Eindhoven heeft zes werkplaatsen. Elke werkplaats kent een bestuurlijke trekker in de vorm van een wethouder van een van de deelnemende gemeenten. In de werkplaatsen wordt gewerkt aan regionale opgave waarvoor nog geen vaste oplossing beschikbaar is.

Het regionaal platform stelt de projectopdracht met een daarbij behorende doorlooptijd vast. In deze projectopdracht wordt de handelingsvrijheid van de deelnemers aan de werkplaats vastgelegd alsmede de wijze van communicatie en terugkoppeling aan het regionaal platform. De werkplaatsen zijn medio 2014 ingesteld door het regionaal platform, nog voordat de Metropoolregio van start ging.

De bestuurlijke trekker zorgt vervolgens voor de bemensing van de werkplaats door deelnemers te zoeken die afkomstig zijn uit een of meer colleges maar ook afkomstig zijn uit kennisinstellingen, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Het dagelijks bestuur van de Metropoolregio doet aan het regionaal platform een voorstel om een bestuurlijke trekker aan te wijzen die voortkomt uit een van de colleges.

Door de bestuurlijke trekker wordt het projectteam samengesteld uit de organisaties van betrokken partijen. Procesondersteuning wordt verleend door de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio Eindhoven. Onderstaande tabel vat per werkplaats de opdrachten samen en geeft inzicht in de deelnemers. Hieruit komt naar voren dat:

- Het voorzitterschap van de verschillende werkplaatsen is verdeeld over de gemeenten
- De ene werkplaats meer externe partners heeft aangehaakt dan de andere werkplaats.
- In de meeste gevallen alle subregio's in de werkplaats vertegenwoordigd zijn.

WERKPLAATS	OPDRACHT	DEELNEMERS
Economische strategie	Organiseren collectieve inzet voor het realiseren van de regionale economische strategie	Eindhoven (vz), Oirschot, Bladel, Gemert-Bakel, Valkenswaard, Brainport Development
Arbeidsmarkt	Vertalen van de Brainport 2020-strategie naar consequenties voor de regionale arbeidsmarkt met specifieke aandacht voor scholings-infrastructuur, werkzekerheid en volledige werkgelegenheid. Opstellen van de triple helix arbeidsmarktstrategie. Organiseren van een collectieve agenda en inzet voor de regionale arbeidsmarkt.	Helmond (vz), Eindhoven, Universiteit Tilburg
Bedrijventerreinen en Detailhandel	Opstellen regionale visie detailhandel en actualiseren regionaal programma bedrijventerreinen. Vertalen visie detailhandel en programma bedrijventerreinen in afspraken met betrokken partijen.	Team bedrijfsterreinen: Son en Breugel (vz), Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Bladel, Cranendonk, provincie Noord-Brabant, Helmond, Fontys, BZW, BOM, Bedrijventerreinen Helmond, Team Detailhandel: Son en Breugel (vz), Oirschot, Eindhoven, Deurne, Bladel, Cranendonk, provincie Noord-Brabant, Fontys, Centrummanagement Brabant
Strategie ruimte	Eén ruimtelijke strategie met bijbehorend programma opstellen, waarin het toekomstbeeld op de ruimtelijke hoofdstructuur van de Metropoolregio Eindhoven is vastgelegd.	Bergeijk (vz), ASML, High Tech Campus, Brainport Development, Fontys, TU/e, Design Academy Eindhoven, Eindhoven, Someren, provincie Noord-Brabant, waterschappen Dommel en AA en Maas
Wonen	Opstellen regionale visie wonen, inclusief uitvoeringsprogramma.	Helmond (vz), Heeze Leende, Deurne, Eersel, TU/e, Fontys, Kruijswijk Makelaardij, BPD, Provincie Noord-Brabant, Savant Zorg, Woningbelang, Woonbedrijf, Woonbond, Adriaans Bouwgroep
Mobiliteit en innovatie	Ontwikkel Metropoolregio Eindhoven als dé ontwikkel-, test- en implementatieomgeving van slimme mobiliteit. Ontwikkel een gezamenlijke visie en strategie op het terrein van bereikbaarheid en vervoersmodaliteiten. Versterk en benut de corridor Rotterdam en Amsterdam – Europa op het gebied van nieuwe bedrijvigheid en internationale bereikbaarheid. Ontwikkel multimodale knooppunten op strategische plekken in de regio Ontwikkel slimme mobiliteits- en vervoersconcepten voor personenvervoer en goederenvervoer voor (binnen)stedelijke bereikbaarheid.	Gemert Bakel (vz), Best, Bladel, Eindhoven, Helmond, Valkenswaard

Het proces van de werkplaats is vormvrij. De bestuurlijke trekker stelt dat met zijn bestuurlijk team vast. Procesondersteuning wordt verleend door de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio Eindhoven. Elk jaar stelt elke werkplaats een werkprogramma en een jaarplanning op. Elke half jaar wordt verslag gedaan over de voortgang. Al deze documenten gaan naar het algemeen bestuur al waar hierover weinig tot geen discussie plaatsvindt. Werkplaatsen kunnen gemeenteraden verzoeken om een zienswijze. Daar is door de werkplaats wonen gebruik van gemaakt. De resultaten van de werkplaatsen zijn in hoofdstuk 2 gepresenteerd.

Gesprekstafels

Volgens het statuut overlegorganen zorgt het regionaal platform op verzoek van twee of meer colleges voor de instelling van één of meer gesprekstafels voor het met elkaar onderzoeken en afstemmen van de beste aanpak voor een vaak voorkomend lokaal of subregionaal vraagstuk. Het dagelijks bestuur van de Metropoolregio Eindhoven doet aan het regionaal platform een voorstel om een bestuurlijke trekker aan te wijzen, die afkomstig is uit een van de colleges.

Het regionaal platform stelt de projectopdracht met een daarbij behorende doorlooptijd vast. De bestuurlijke trekker zorgt vervolgens voor de bemensing van de gesprekstafels door deelnemers aan te zoeken die afkomstig zijn uit een of meer colleges, maar ook afkomstig zijn uit kennisinstellingen, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Doel van een gesprekstafel is om tot actie te komen. De actie is uiteindelijk vooral lokaal. Ondersteuning wordt door de gemeenten zelf georganiseerd. Aan het eind van de beraadslagingen binnen de gesprekstafel draagt de bestuurlijke trekker, door tussenkomst van het dagelijks bestuur, zorg voor het toezenden van de eindrapportage aan het regionaal platform. Er zijn twee gesprekstafels ingesteld:

- Vitale samenleving. De opdracht luidt in de Metropoolregio de beweging naar een samenleving waarin vitaliteit en zelfregie van de burger centraal staan te versnellen. Deze gesprekstafel stond onder leiding van de wethouder van de gemeente Someren en is in het leven geroepen omdat met de transitie van SRE naar Metropoolregio het sociaal domein af zou vallen. Daar hadden verschillende portefeuillehouders hun bedenkingen bij waarop de gesprekstafel is ingesteld. In het regionaal platform is in 2015 het werkplan besproken. Vervolgens is medio 2016 de gesprekstafel veranderd in een kennisplatform waarna het is opgeheven. Wij hebben niet kunnen vaststellen dat via het dagelijks bestuur een eindrapportage is toegezonden aan het regionaal platform.

- Duurzaamheid. De opdracht van de gesprekstafel duurzaamheid luidt het uitwisselen en vergroten van kennis tussen de gemeenten op het brede terrein van duurzaamheid. Deze gesprekstafel staat onder leiding van de wethouder van de gemeente Waalre. Deelnemers zijn alle wethouders duurzaamheid van de gemeenten. De gesprektafel is in 2016 vier keer bijeen geweest. Met het thema ruimte voor energie is recent een verbinding gelegd met de werkplaats strategie ruimte.

Portefeuillehoudersoverleg mobiliteit

De Metropoolregio kent een Portefeuillehoudersoverleg mobiliteit. Dit is een tijdelijke commissie van advies aan het dagelijks bestuur. Het portefeuillehoudersoverleg stamt uit de tijd van de SRE en is gecontinueerd in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak. De voorzitter is ook de bestuurlijk trekker van de werkplaats mobiliteit en innovatie. Deelnemers aan het overleg zijn alle gemeenten, Rijkswaterstaat en de provincie Noord-Brabant.

In de provincie Noord-Brabant wordt op het gebied van verkeer en vervoer regionaal samengewerkt in de vorm van Gebiedsgerichte Aanpak Verkeer en Vervoer (GGA). Voor de regio's worden jaarlijks middelen voor de aanpak van bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid beschikbaar gesteld via de Subsidieregeling Verkeer en Vervoer van de provincie Noord-Brabant. Deze provinciale middelen komen beschikbaar via een jaarlijks op te stellen Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP). Het RUP bevat projecten waarvoor subsidie wordt aangevraagd uit de subsidieregeling van de provincie. De GGA-taak is ondergebracht bij de Metropoolregio Eindhoven. De 'GGA-coordinator' zorgt voor de verbinding en afstemming tussen de provincie en de regiogemeenten en coördineert de regionale samenwerking op het gebied van de uitvoering van mobiliteitsbeleid. De uitvoerende taken die eruit voortvloeien liggen bij de gemeente(n). In 2016 heeft het overleg negen keer plaatsgevonden. Ter voorbereiding op dit overleg vindt een overleg plaats tussen de vakinhoudelijke ambtenaren (TOVER). TOVER is enerzijds een ambtelijk afstemmingsoverleg van alle 21 gemeenten met de Provincie en Rijkswaterstaat en anderzijds de ambtelijke voorbereiding op het portefeuillehoudersoverleg (zodat elke ambtenaar zijn eigen portefeuillehouder kan adviseren).

Commissie van advies voor financiën

De Metropoolregio Eindhoven kent een vaste commissie van advies voor financiën. Deze commissie, waarin de portefeuillehouders financiën van alle deelnemende gemeenten zitting

hebben, adviseert het dagelijks bestuur over financiële aangelegenheden. De advisering richt zich vooral op de begroting, rekening en voortgangsrapportages. In 2015 en 2016 kwam de commissie drie keer bijeen, waarvan één keer de vergadering schriftelijk werd afgedaan. De vergaderingen zijn openbaar.

Commissie van advies voor Gulbergen

Binnen de Metropoolregio vindt de afwikkeling plaats van enkele oude SRE projecten. Een daarvan is de voorziening Gulbergen waarvoor de Commissie van advies voor Gulbergen is ingesteld. Doel is het op een milieutechnisch verantwoorde wijze overdragen van de gesloten stortplaats aan de provincie en daarnaast het landgoed Gulbergen ontwikkelen tot een aantrekkelijk toeristisch en recreatief gebied met sterke groene geledingen en een duurzame uitstraling passend binnen de Brainport ambitie van de regio.

Deze commissie wordt voorgezeten door het DB lid Van Aert en bestaat verder uit collegeleden uit de Peel, de Kempen en het Stedelijk Gebied. Het doel van de commissie is het dagelijks bestuur te adviseren over het beheer van de fondsen en voorzieningen, verkregen uit de verkoop van de NV RAZOB ter dekking van de verplichtingen ten aanzien van de eindafwerking en de nazorg van de stortplaats en de ontwikkeling van het Landgoed Gulbergen. Op advies van de commissie zijn door het dagelijks bestuur verschillende besluiten genomen ten aanzien van Gulbergen.

Bestuurscommissie RHCe

Omdat de vraag hoe het RHCe na de vorming van de Metropoolregio bestuurlijk gepositioneerd moet worden, bij oprichting van de Metropoolregio niet beantwoord kon worden, is ervoor gekozen het RHCe deel uit te laten maken van de Metropoolregio. Het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven heeft een wettelijke taak met betrekking tot de archiefzorg. Het RHCe voert de wettelijke taken uit voor alle overheidsorganen binnen Zuidoost Brabant met uitzondering van Gemert-Bakel. Hiervoor is door het algemeen bestuur van de Metropoolregio Eindhoven de bestuurscommissie Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCe) ingesteld. Deze commissie wordt voorgezeten door het DB lid Van Aert en bestaat verder uit een collegelid ter vertegenwoordiging van A2-gemeenten, De Peel, De Kempen, Eindhoven, Helmond en het Stedelijk Gebied.

Doel van de commissie is de behartiging van de gemeentelijke belangen op het gebied van cultuurhistorie en erfgoedbeheer. Daarmee dient de bestuurscommissie een ontlasting te bieden voor het dagelijks bestuur en de mogelijkheid om op een zorgvuldige wijze plannen te ontwikkelen voor de toekomstige taakuitoefening door het RHCe en de bestuurlijke positionering ervan, aldus de gemeenschappelijke regeling. Over de bestuurlijke positionering bestaat tot op heden nog onduidelijkheid. Daar zijn tot op heden geen plannen voor ontwikkeld.

Ambtelijke overleggen

De Metropoolregio Eindhoven kent verschillende ambtelijke overleggen. In onderstaande tabel staat een overzicht.

4.1.3 Uitvoeringsorganisatie

De Metropoolregio Eindhoven heeft ter ondersteuning van de bestuurlijke samenwerking in de regio een eigen ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie:

- ondersteunt de gemeenten door vanuit het overheidsdomein de samenwerking te realiseren die noodzakelijk is om als regio krachtig innovatief te zijn en te blijven;
- ondersteunt de gemeenten bij de thema's van de regionale agenda;

ONDERWERP	DEELNEMERS	FREQUENTIE	DOEL
Werklocaties – Economische strategie - Arbeidsmarkt	21 contactambtenaren	5/6 x per jaar	Inhoudelijke gedachtewisseling, Input werkplaatsen.
Ruimte	21 contactambtenaren	5 x per jaar	Inhoudelijke gedachtewisseling, Input werkplaats.
Wonen	21 contactambtenaren	5/6 x per jaar	Inhoudelijke gedachtewisseling, Input werkplaats.
Mobiliteit en innovatie (TOVER)	21 contactambtenaren	5/6 x per jaar	Voorbereiding portefeuille houders overleg mobiliteit
Financiën	21 hoofden financiën	2 x per jaar	Voorbereiding commissie van advies voor financiën (jaarverslag en begroting)
Bestuurszaken	21 bestuursambtenaren	5 x per jaar	Informeren
Griffiers	21 griffiers	2 x per jaar	Informeren
Kring van gemeentesecretarissen	21 secretarissen / directeuren	2 x per jaar	Informeren

- en verbindt partijen in hun gezamenlijke belangen om regionale ambities waar te maken.

De ambtelijke organisatie van de Metropoolregio kan daarnaast op contractbasis van gemeenten tijdelijke opdrachten uitvoeren die passen binnen de regionale agenda. Deze opdrachten worden bekostigd door de opdrachtgevers. Voor zover wij hebben kunnen constateren, is hier tijdens de evaluatieperiode geen gebruik van gemaakt.

Aan het hoofd van de ambtelijke organisatie staat de directeur. De directweur wordt benoemd door het algemeen bestuur en aangestuurd door het dagelijks bestuur van de Metropoolregio. Zij is tevens de secretaris van het dagelijks en algemeen bestuur.

Capaciteit, budget en werkzaamheden

Sinds de transitie van SRE naar Metropoolregio Eindhoven is de ambtelijke organisatie sterk ingekrompen. De ambtelijke organisatie van de Metropoolregio Eindhoven bestond in 2015 uit 44,4 FTE en in 2016 uit 36,3 FTE. Het overgrote merendeel van deze werknemers was ook werkzaam voor de SRE. Van deze 36,3 FTE is 13,2 FTE boventallig. Deze medewerkers verrichten geen werkzaamheden voor de uitvoeringsorganisatie. Effectief bestaat de uitvoeringsorganisatie dus uit 23,1 FTE. Het streven is het aantal boventalligen in 2021 tot nul te reduceren. De organisatie bestaat uit vaste medewerkers, er wordt vrijwel niet extern ingehuurd. Enkel op het dossier Bereikbaarheidsagenda is een externe kracht ingehuurd omdat in korte tijd veel werk moest worden verricht.

Ruim de helft van de ambtelijke organisatie bestaat uit procesmanagers. Zij houden zich bezig met de ondersteuning van de werkplaatsen en het stimuleringsfonds. Elke werkplaats en het stimuleringsfonds hebben een vaste ondersteuner die verantwoordelijk is voor het proces en niet voor de inhoud. De werkzaamheden van de procesbegeleiders bestaan onder andere uit het voorbereiden van bijeenkomsten van de werkplaatsen, het onderhouden van een regionaal netwerk en het organiseren van regionale bijeenkomsten.

Een ander deel van de ambtelijke organisatie richt zich op het organiseren van het bestuurlijke netwerk. Dat deel is verantwoordelijk voor het opstellen van de regionale agenda, de voorbereiding van bestuursvergaderingen en het organiseren van activiteiten als het regionaal platform of bijeenkomsten van de Raadstafel21. Ongeveer een vijfde deel van de organisatie is ondersteunend aan het primair proces. Daarbij valt te denken aan de controller, het secretariaat en een medewerker P&O.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kosten van de Metropoolregio in 2016 en 2015. Wat hieraan opvalt is dat het merendeel van het budget wordt besteed aan de werkplaats economische strategie inclusief de investeringsfondsen. Dit wordt verklaard door de subsidies die vanuit het investeringsfonds worden toegekend en de financiering van Brainport Development. Ook de kosten van de ondersteuning door de uitvoeringsorganisatie liggen bij deze werkplaats het hoogst. Wat verder opvalt is dat de apparaatskosten bij de werkplaatsen wonen en (met name) arbeidsmarkt aanzienlijk lager liggen dan in de andere werkplaatsen. Aan de organisatie van het regionaal netwerk wordt in 2015 en 2016 respectievelijk 1,5 miljoen en 1,3 miljoen uitgegeven.

De lasten van de Metropoolregio komen voor rekening van de deelnemende gemeenten. De gemeenten dragen bij op basis van inwoneraantal.

	APPARAATS-KOSTEN 2016	PROGRAMMA-KOSTEN 2016	APPARAATS-KOSTEN 2015	PROGRAMMA-KOSTEN 2015
Werkplaats economische strategie incl. investeringsfondsen	€ 508.145	€ 7.163.011	€ 564.140	€ 7.402.955
Werkplaats bedrijventerreinen en detailhandel	€ 240.328	€ 11.363	€ 309.319	€ 40.026
Werkplaats Arbeidsmarkt	€ 84.590	€ 381.905 waarvan € 32.763 regulier en € 349.142 incidenteel projectmatig	€ 118.833	€ 1.049.739 waarvan € 44.852 regulier en € 1.004.887 incidenteel projectmatig
Werkplaats Strategie en Ruimte	€ 305.305	€ 89.177	€ 348.458	€ 4.687
Werkplaats Mobiliteit en innovatie	€ 475.860	€ 305.854	€ 190.540	€ 15.624
Werkplaats Wonen	€ 129.470	€ 41.998	€ 128.006	€ 154.213
Organisatie Regionaal Netwerk	€ 1.299.651	€ 175.180	€ 1.499.633	€ 150.908
Totaal	€ 3.043.349	€ 8.168.488	€ 3.158.929	€ 8.818.152

RHCe

Het RHCe fungeert als archiefbewaarplaats van de overgebrachte archieven van de overheidsorganen binnen de regio Zuidoost-Brabant, met uitzondering van de gemeente Gemert-Bakel. Het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven maakt onderdeel uit van de samenwerking Metropoolregio Eindhoven. Bij het RHC was in 2015 en 2016 23,5 FTE werkzaam. De totale kosten van het RHCe bedroegen in 2015 ruim 3 miljoen euro (€ 3.056.726). Waarvan € 2.788.326 apparaatskosten en € 268.400 programmakosten. In 2016 bedroegen de kosten € 2.892.743 waarvan € 229.123 programmakosten.

4.2 Bestuur, gremia, ambtelijke overleggen en uitvoeringsorganisatie: meningen over rolverdeling, taakverdeling en uitvoering

4.2.1 Bestuur

Het bestuur van de Metropoolregio bestaat uit het algemeen bestuur, dagelijks bestuur, en de voorzitter. Voor de colleges en raden is, vrijwel zonder uitzondering, onduidelijk wat de rollen en taken zijn van het algemeen en dagelijks bestuur van de Metropoolregio en hoe die twee zich tot elkaar verhouden, en tot de overige gremia van de Metropoolregio zoals het regionaal platform. Deze onduidelijkheid geldt overigens ook voor de leden van het algemeen bestuur zelf. De leden van het dagelijks bestuur hebben hier een duidelijker beeld bij. Volgens de raden en colleges heeft de voormalig voorzitter de Metropoolregio nadrukkelijk op de kaart gezet in Den Haag en het buitenland. Over de nieuwe voorzitter geven de raden en colleges vooral aan dat hij nog niet is toegekomen aan zijn vertegenwoordigende rol in het buitenland.

Volgens de colleges fungeert het algemeen bestuur als een stempelmachine en wordt daar nauwelijks of geen inhoudelijke discussie gevoerd over de koers van de Metropoolregio, de resultaten van de werkplaatsen of de invulling van het werkprogramma. Ook speelt de regionale agenda geen enkele rol tijdens de vergaderingen. Typerend in deze is het voorbeeld dat door verschillende colleges is gegeven dat het werkprogramma 2017 eerst door het algemeen bestuur is vastgesteld en daarna pas is toegelicht en besproken. Leden van het algemeen bestuur zeggen zich niet met de koers van de Metropoolregio te bemoeien en zoekende te zijn naar hun eigen rol. Leden van het algemeen bestuur geven verder aan dat binnen het bestuur nooit een discussie is gevoerd over de rol die het algemeen bestuur zou moeten hebben. Die behoefte is bij een deel van de bestuursleden wel aanwezig. Door verschillende leden van het algemeen bestuur wordt aangegeven dat ze zich niet echt verantwoordelijk voelen voor de resultaten van de Metropoolregio.

De rolverdeling binnen het dagelijks bestuur is volgens de direct betrokkenen helder. De voorzitter richt zich op het uitdragen van de Metropoolregio richting Den Haag en het buitenland. De burgemeester van Helmond richt zich in het bijzonder op mobiliteit, terwijl de burgemeester van Best de verbinding bewaakt met de werkplaatsen, overige gremia en de uitvoeringsorganisatie. Waar de rolverdeling helder is, geldt dit niet voor de rol van het dagelijks bestuur als geheel. Niet voor het algemeen bestuur, niet voor de werkplaatsen en niet voor de colleges en raden. Voor hen is met name onduidelijk in hoeverre het dagelijks bestuur zich dient te bemoeien met het proces binnen de werkplaatsen.

Het dagelijks bestuur vergadert veel en heeft een volle agenda maar houdt zich volgens betrokkenen beperkt bezig met de inhoud van de samenwerking. Daar is bij de trekkers van de werkplaatsen ook geen behoefte aan. Wel zou het dagelijks bestuur volgens colleges een procesrol hebben, maar hoe die er precies uit zou moeten zien is niet geheel helder. Volgens direct betrokkenen is in de afgelopen jaren niet gestuurd op het proces binnen de werkplaatsen. Redenen hiervoor zijn volgens hen dat het proces in de werkplaatsen vormvrij is, dat het dagelijks bestuur die rol niet heeft en dat de Metropoolregio een netwerkorganisatie is. Met dat laatste wordt door betrokkenen bedoeld dat er sprake moet zijn van vrijheid en geen hiërarchische sturing vanuit het bestuur. Door de leden van het dagelijks bestuur wordt aangegeven dat ze zich beperkt verantwoordelijk voelen voor de resultaten van de Metropoolregio. Wel worden sinds kort de werkplaatstrekkers uitgenodigd in het dagelijks bestuur om te vertellen over het proces in de werkplaats.

4.2.2 Gremia

Als belangrijkste overige gremia kent de Metropoolregio het regionaal platform, de Raadstafel21, het portefeuillehoudersoverleg mobiliteit, de werkplaatsen en gesprekstafels. Daarnaast heeft de Metropoolregio nog een aantal commissies.

Regionaal platform

Het regionaal platform wordt bijna zonder uitzondering door colleges gezien als een ontmoetingsmoment voor bestuurders. Bestuurders worden bijgepraat over de stand van zaken in de werkplaatsen en interessante ontwikkelingen. Door vrijwel geen van de colleges en raden wordt een enkele formele bevoegdheid van het regionaal platform in de praktijk ervaren. De colleges zijn over het algemeen te spreken over de bijeenkomsten hoewel ze inhoudelijk beperkte toegevoegde waarde hebben. In de func-

tie als regionale ontmoetingsplek heeft het regionaal platform echter wel waarde voor veel van de colleges.

Raadstafel21

Ten aanzien van de Raadstafel21 bestaat grote onduidelijkheid over de rol en taken onder zowel raadsleden (waaronder enkele leden van de Raadstafel21 zelf) als colleges. Zo is onduidelijk of de Raadstafel21 nu alleen over het proces gaat of ook over de inhoud. Verder is onduidelijk welke bevoegdheden de Raadstafel21 precies heeft. Ook is onduidelijk wie deze bevoegdheden al dan niet aan de Raadstafel21 heeft toegekend. De toegevoegde waarde van de Raadstafel21 komt volgens de raden nog onvoldoende naar voren. De vrees bestaat bij raden en vooral colleges dat de Raadstafel21 zich te veel met de inhoud gaat bemoeien en gaat fungeren als een regioraad zonder mandaat.

Portefeuillehoudersoverleg mobiliteit

Rol en taak van het portefeuillehoudersoverleg mobiliteit is voor de meeste colleges helder. Het portefeuillehoudersoverleg stamt uit de tijd van de SRE en is gecontinueerd in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak. Wel is volgens betrokkenen de scheidslijn tussen het portefeuillehoudersoverleg mobiliteit en de werkplaats mobiliteit en innovatie diffuus door de overlap in thematiek. Betrokken colleges zijn over het algemeen ook tevreden over het functioneren van het portefeuillehoudersoverleg. Wat daarbij volgens hen helpt, is dat de belangen groot zijn. Daarnaast zijn alle portefeuillehouders vertegenwoordigd wat de slagkracht vergroot ten opzichte van bijvoorbeeld de werkplaatsen.

Commissies

De commissie van advies voor Gulbergen adviseert het dagelijks bestuur over hoe om te gaan met het landgoed Gulbergen. Het is een overgebleven taak uit het SRE-tijdperk die volgens betrokkenen ergens opgepakt moet worden. De bestuurscommissie RHCe adviseert het dagelijks bestuur over lopende aangelegenheden bij het RHCe. Binnen de commissie vindt volgens betrokkenen geen levendige discussie plaats over de toekomstige bestuurlijke positionering van het RHCe. Er ligt ook geen mandaat bij de bestuurscommissie waardoor de bestuurscommissie nergens over gaat, aldus een betrokkene. In de commissie van advies voor financiën worden formele stukken voorbesproken. De vergaderingen duren kort en zijn zakelijk maar voegen niet heel veel toe, aldus een betrokkene.

Werkplaatsen/gesprekstafel

Het merendeel van de colleges heeft een beeld bij de rol van de werkplaatsen en bij de samenstelling ervan. Voor de raden is dit ingewikkelder. Wat precies het doel is van de werkplaatsen is bij veel betrokkenen minder duidelijk. Ook is niet helder wat nu uiteindelijk door de werkplaatsen wordt opgeleverd. Voor een aantal respondenten is de ratio achter het aantal en het onderscheid tussen werkplaatsen onduidelijk; waarom zijn er bijvoorbeeld drie werkplaatsen nodig op economisch terrein (economische strategie, arbeidsmarkt en bedrijventerreinen en detailhandel) ? Zowel de deelnemers vanuit externe organisaties als vanuit de overheid zijn over het algemeen te spreken over de manier van samenwerken in de werkplaats. Op het gebied van integraliteit over de werkplaatsen heen valt volgens de bestuurlijke trekkers van de werkplaatsen nog veel winst te boeken. De verbinding tussen de werkplaatsen is volgens hen niet optimaal. De periodieke overleggen tussen de werkplaatstrekkers onder leiding van een lid van het dagelijks bestuur zouden hier voor benut kunnen worden.

Voor veel betrokkenen is het onderscheid tussen werkplaatsen en gesprekstafels niet helder. Dit geldt ten aanzien van de taak, samenstelling en bevoegdheden. Ook bestaat onduidelijkheid over het doel van de gesprekstafels en hoe de onderwerpen die aan deze tafels zijn besproken (duurzaamheid, sociaal domein) nu belegd zijn. Onder een deel van de colleges bestond ook geen draagvlak voor het thema sociaal domein en daarmee voor de gesprekstafel vitale samenleving. Volgens een betrokkene is de gesprekstafel nooit echt serieus genomen maar ingesteld als een compromis omdat het thema sociaal domein niet meer door de Metropoolregio opgepakt zou worden.

De colleges zijn meer te spreken over de gesprekstafel duurzaamheid. Dit wordt vrijwel zonder uitzondering een belangrijk onderwerp gevonden om in het verband van de Metropoolregio op te pakken. Of dit nu is in de vorm van een gesprekstafel, werkplaats of iets er tussenin is betrokkenen om het even.

Ambtelijke overleggen

De Metropoolregio kent verschillende ambtelijke overleggen. Volgens de deelnemers aan deze overleggen waarmee we hebben gesproken, is vaak onduidelijk wat de bedoeling is van deze overleggen. Zo geeft een deel van de bestuursambtenaren aan dat het verslag van hun bijeenkomst al geschreven lijkt voordat de bijeenkomst is begonnen. Een aantal inhoudelijk ambtenaren geeft aan dat de ambtelijke overleggen op het gebied van wonen en ruimte vooral bedoeld zijn om hun op de hoogte te houden van ontwikkelingen binnen de werkplaatsen en niet om inhoudelijk input te leveren of mee te denken. Hiermee worden het in hun ogen overleggen met weinig meerwaarde. Inhoudelijke input is daarmee grotendeels afkomstig van de uitvoeringsorganisatie zelf of van een gemeenteambtenaar die de bestuurlijk trekker ondersteunt. Het TOVER-overleg heeft een meer afgebakende taak als voorbereiding op het portefeuillehoudersoverleg.

Uitvoeringsorganisatie
Bij een deel van de colleges en raden bestaat onduidelijkheid over de rol van de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio. Zij verwachten dat de uitvoeringsorganisatie ook uitvoering geeft aan de nota strategie. Een ander deel beseft dat met de transitie van SRE naar de Metropoolregio de taak van de uitvoeringsorganisatie is verschoven richting procesbegeleiding en dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering. Bij veel gemeenten is hier echter geen rekening mee gehouden in capaciteit. Door een groot gedeelte van de colleges en de raden wordt dan ook aangegeven dat de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio onvoldoende slagkracht heeft in relatie tot de doelstellingen van de Metropoolregio. Dit ligt echter niet aan de kwaliteit van de uitvoeringsorganisatie. Daar is volgens betrokkenen weinig mis mee.

4.3 De Metropoolregio en de (sub)regio

In de regio zijn naast de Metropoolregio nog andere samenwerkingsverbanden actief op het gebied van economie, ruimte of mobiliteit. In de eerste plaats zijn dit de samenwerkingsverbanden in de vier subregio's. Voorbeelden hiervan zijn Samenwerking Stedelijk Gebied die zich richt op ruimte en economie of het Huis van de Brabantse Kempen dat zich onder andere richt op de regionale economie. De subregio's zijn verschillend georganiseerd: soms op basis van een gemeenschappelijke regeling, soms op basis van een convenant. Ook de intenties van de samenwerking is wisselend, soms heel pragmatisch, soms verdergaand in de zin van samenwerking als ware één gemeente. Ook inhoudelijk worden in de subregio's verschillende keuzen gemaakt. Het is de bedoeling om vanuit elk van deze subregio's een deelnemer af te vaardigen naar de werkplaatsen van de Metropoolregio. Het idee hierachter is dat deze deelnemer de belangen van de subregio binnen de werkplaats vertegenwoordigt. Dit neemt niet weg dat er soms overlap ontstaat: zaken die in de subregio zijn opgepakt, worden nog eens overgedaan in de werkplaatsen, maar dan voor het grotere verband van 21 gemeenten. Dit geldt bijvoorbeeld volgens de subregio's Kempen en Stedelijk Gebied voor de detailhandelsvisie. Zij zien bijvoorbeeld niet de toegevoegde waarde van een detailhandelsvisie op het niveau van de Metropoolregio; het gaat volgens hen immers vooral om de eigen gemeentelijke detailhandelsvisie of die van de eigen subregio.

Naast de subregio's is er ook een aantal inhoudelijke samenwerkingsverbanden met relaties met de Metropoolregio. Veruit de belangrijkste daarvan is de Stichting Brainport. De Metropoolregio is aandeelhouder van de Brainport Development, de ontwikkelmaatschappij van de Stichting Brainport. De leden van het dagelijks bestuur van de Metropoolregio hebben tevens zitting in het bestuur van de stichting. Daarnaast wordt in het stichtingsbestuur geparticipeerd door het bedrijfsleven en kennisinstituten.

In het algemeen stellen colleges, gemeenteraden en externe partners dat er op het domein van ruimte, economie en mobiliteit veel overleggen zijn. Hierbij wordt gewezen naar subregionale overleggen maar bijvoorbeeld ook het C 4 overleg waarin de campusgemeenten Eindhoven, Veldhoven, Helmond en Veldhoven overleggen om tot een versterking te komen van het vestigingsklimaat gericht op campusontwikkeling, overleggen in het kader van Brainport, Brainport City dan wel Brainport Avenue. De toegevoegde waarde ten opzichte van elkaar is niet altijd duidelijk. Raadsleden die wat verder van deze verbanden afstaan zien veelal door de bomen het bos niet meer.

Veel colleges zien mogelijkheden de samenwerking te verbeteren tussen de subregio en de Metropoolregio. Sommige respondenten vinden dat die op bepaalde gebieden redelijk van de grond is gekomen (detailhandelsnota wordt hier ook genoemd); andere respondenten zien het als een belangrijke tekortkoming dat deze samenwerking helemaal niet van de grond is gekomen. Het is volgens respondenten vaak onduidelijk of en met welk mandaat de subregio in de werkplaatsen wordt vertegenwoordigd. Respondenten zijn het erover eens dat de slagkracht van de Metropoolregio kan worden vergroot als de subregio's met één mond spreken en mandaat geven aan de afgevaardigde uit de subregio. De vraag is wel of dit in elke sub regio in de praktijk haalbaar is. Belangrijke kanttekening hierbij is dat de subregio's zelf ook een ontwikkeling doormaken. Deze ontwikkeling kan van invloed zijn op hoe de subregio's aankijken tegen de toekomstige samenwerking in de Metropoolregio.

4.4 De Metropoolregio als netwerkorganisatie

Een belangrijke stap in de verandering van de SRE naar de Metropoolregio was de ontwikkeling van een vaste (logge) structuur naar een flexibele netwerkstructuur. Een netwerkstructuur waarin wordt samengewerkt tussen gemeenten en externe partners (publiek en privaat). Belangrijke uitgangspunten voor een netwerksamenwerking zijn:

- Eensgezindheid - Over doel en wijze van samenwerking. Daarbij gaat het om de keuze voor de thema's economie, mobiliteit en ruimt maar ook over de manier van

samen-werken. Het doel van de Metropoolregio staat beschreven in de regionale agenda.

- Vertrouwen - Vertrouwen tussen gemeente vraagt om een open bestuursstijl. Voor vertrouwen dient een zekere balans te zijn tussen halen en brengen.

- Flexibiliteit - Gemeenten verschillen in de bijdrage die zij leveren. Er kunnen meerdere samenwerkingsrelaties en allianties ontstaan.

- Transparantie - Dit vergt een open bestuursstijl, goede kennisdeling en informatie-uitwisseling.

- Lerend vermogen – Is de samenwerking in staat lessen te trekken uit het verleden.

Onder de colleges en het bestuur bestaat geen gedeeld beeld over de wijze van samenwerken. De term netwerk wordt door sommige betrokkenen uitgelegd als een flexibele vorm van samenwerken in verschillende samenstellingen rond uiteenlopende thema's terwijl anderen het weer interpreteren als een vrijblijvende vorm van samenwerking, afwezigheid van sturing en vooral als een manier om elkaar te ontmoeten en kennis uit te wisselen. Anderen geven aan het netwerk vooral als een middel te zien om tot concrete resultaten te komen.

Ook wat betreft het doel van de samenwerking lopen de gedachten uiteen. Een deel van de colleges en raden beschouwt de Metropoolregio als een paraplu waaronder in beginsel op alle terreinen kan worden samengewerkt terwijl een ander deel van de colleges en raden de Metropoolregio ziet als een samenwerkingsverband op economie, mobiliteit en ruimte. In de regionale agenda staat het doel van de samenwerking beschreven. Bestuur, raden en colleges geven aan de regionale agenda niet te kennen of niet te weten wat er in de regionale agenda staat.

Van belang voor een netwerkorganisatie is dat de gemeenten over hun eigen belang heen kunnen stappen. Dit draagt bij aan het vertrouwen, aan de eensgezindheid en de slagkracht van de samenwerking. Volgens de helft van de colleges is dit echter niet aan de orde, een vijfde ziet het wel gebeuren. Gemeenteraden zijn hier iets kritischer over.

Op basis van de gesprekken blijkt dat colleges en raden weinig tot geen bereidheid hebben over hun eigen belang heen te stappen en bijvoorbeeld mandaat bij de Metropoolregio of subregio neer te leggen. Een deel van raden geeft echter aan het zo ingewikkeld te vinden dat het prima is om mandaat voor regionale thema's ook in de regio te beleggen. De meeste colleges en raden in het stedelijk gebied vinden dat op dit gebied de samenwerking in deze subregio verder is dan in de Metropoolregio.

4.5 Analyse en reflectie op organisatie en structuur van de Metropoolregio

Bij vrijwel alle betrokken actoren (raden, colleges, ambtenaren en externe partijen) bestaat veel onduidelijkheid over de rol- en taakverdeling binnen en tussen bestuur, gremia, overleggen en uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio. Ook binnen de gremia zelf bestaat onduidelijkheid over hun rol en taak. Dit geldt voor het algemeen bestuur, dagelijks bestuur, regionaal platform, Raadstafel21, de bestuurscommissie RHCe, de gesprekstafels een deel van de werkplaatsen en de diverse ambtelijke gremia.

Het algemeen bestuur is het hoogste orgaan van de Metropoolregio. Volgens ons lijkt het algemeen bestuur alleen voor de vorm te bestaan. Het fungeert als stempelmachine waar besluiten worden genomen over de inhoudelijk koers van de samenwerking zonder dat hierbij wordt stilgestaan. Denk daarbij aan het vaststellen van de regionale agenda, het werkprogramma van de Metropoolregio en de begroting. Het algemeen bestuur voelt zich geen eigenaar van de Metropoolregio en voelt zich nauwelijks verantwoordelijk voor de resultaten van de Metropoolregio. Vanuit het algemeen bestuur wordt ook niet gecontroleerd of de doelstellingen, zoals beschreven in de regionale agenda, worden bereikt. Het dagelijks bestuur toont commitment maar ook vanuit het dagelijks bestuur wordt niet gestuurd op het bereiken van regionale doelstellingen. Het dagelijks bestuur is zoekende op welke wijze zij hun rol en verantwoordelijkheid invulling moet geven. Ook gaat er van het dagelijks bestuur een beperkte sturing uit richting de uitvoeringsorganisatie en werkplaatsen.

Op papier bezit het regionaal platform verschillende bevoegdheden. Deze bevoegdheden worden niet gebruikt en lijken daar volgens ons niet thuis te horen. De verdeling van de bevoegdheden ten opzichte van het algemeen bestuur is onduidelijk. Het regionaal platform blijkt in de praktijk een ontmoetingsplek en functioneert als zodanig naar behoren. Inhoudelijk voegt het echter weinig toe. Ook worden er geen besluiten genomen.

De werkplaatsen functioneren onafhankelijk van het bestuur van de Metropoolregio. Er vindt periodiek overleg plaats tussen een bestuurder van het dagelijks bestuur en de trekkers van

de werkplaatsen. Dat overleg heeft echter het karakter van informeel bijpraten en daarin wordt niet aan de hand van vastgestelde projectplannen de voortgang besproken en waar nodig bijgestuurd. Sinds enkele maanden geleden overleggen de bestuurlijke trekkers ook met het dagelijks bestuur. De figuur van de werkplaats waarin co creatie tussen overheden en externe organisaties centraal staat, wordt goed ontvangen bij de deelnemers. Dit vertaalt zich echter maar mondjesmaat in concrete resultaten. Ons valt op dat er geen harde afspraken zijn gemaakt over de op te leveren resultaten. Ook over de status van de resultaten is er onduidelijkheid: levert de werkplaats adviezen op en is dit een vrijblijvend of "dwingend" advies ? Of leveren werkplaatsen een nota op die door colleges en raden moeten worden goedgekeurd ? Het proces binnen de werkplaatsen is vormvrij maar neigt in sommige werkplaatsen naar vrijblijvend. Het bestuur heeft dit laten gebeuren omdat zij het niet als hun taak zien te interveniëren of te sturen. De ratio achter het aantal en het onderscheid tussen werkplaatsen is onduidelijk.

Door binnen de werkplaatsen vanuit elke subregio een vertegenwoordiger aan te haken is een goede stap gezet. Wat het proces in de werkplaatsen echter bemoeilijkt en de slagvaardigheid vermindert, is dat de vertegenwoordiger vanuit de subregio niet per se het standpunt van de subregio vertegenwoordigt. Dit hangt af van de afspraken en afstemming in de desbetreffende subregio. Daarnaast wordt niet structureel teruggekoppeld binnen de subregio. Bij een goede verbinding tussen de subregio's en de Metropoolregio spelen mandaat en vertrouwen een belangrijke rol. Dit is in de ene subregio sterker aanwezig dan in de andere subregio. Ook stellen wij vast dat er op bepaalde terreinen overlap is in werkzaamheden bij de Metropoolregio en subregio's.

Over de status van de twee gesprekstafels bestaat onduidelijkheid. De gesprekstafel vitale samenleving is bij wijze van compromis ingesteld omdat sommige gemeente wilden verkennen of het thema sociaal domein zich leent voor samenwerking binnen de Metropoolregio. Het thema heeft echter geen binding met de doelstellingen zoals vastgelegd in de regionale agenda. Duurzaamheid heeft die binding wel en lijkt inmiddels verankerd binnen de werkplaats strategie ruimte.

De bestuurscommissie RHCe en de commissie Gulbergen zijn overgebleven "relicten" uit de tijd van de SRE en hebben geen binding met de inhoudelijke doestellingen van de Metropoolregio. Dit geldt in het bijzonder voor de bestuurscommissie RHCe. De aanwezigheid van de RHCe versterkt het beeld van de Metropoolregio als kapstok voor alle mogelijke samenwerking op het niveau van de 21 gemeenten terwijl bij de start van de Metropoolregio er juist voor gekozen is focus aan te brengen op de thema's economie, mobiliteit en ruimte.

De opkomst van Raadstafel21 plaatsen wij in het perspectief dat raadsleden onvoldoende goed op hoogte waren over ontwikkelingen in de Metropoolregio terwijl zij uiteindelijk wel een belangrijke besluitvormende rol hebben. Wij stellen vast dat raadsleden een informatie behoefte hadden. In dit gat is als het ware de Raadstafel21 gesprongen. Er waren volgens ons ook andere oplossingen mogelijk bijvoorbeeld via de AB leden of het griffiersoverleg. Wij constateren dat de Raadstafel21 worstelt met zijn rol en bevoegdheden. Hierbij gaat het in de kern over de vraag hoe de Raadstafel21 invulling moet geven aan de procesrol en hoe ver de Raadstafel21 moet gaan op inhoudelijk gebied.

Veel periodieke ambtelijke overleggen zijn bedoeld om de contactambtenaren bij te praten over de ontwikkelingen binnen de werkplaatsen en op bestuurlijk vlak. De inhoudelijke ambtelijke overleggen spelen geen rol in de voorbereiding van de werkplaatsen. Dit terwijl met de transitie van de SRE naar de Metropoolregio juist de gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de inhoud. Verder heeft het overleg van de bestuursambtenaren weinig toegevoegde waarde. Dit heeft ook te maken met het huidige functioneren van het algemeen bestuur. Kortom wij stellen vast dat er geen goede verbinding is tussen de ambtelijke organisaties en de Metropoolregio.

De ondersteuning vanuit de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio is volgens ons op orde. De informatiestroom loopt naar behoren, de organisatie van het netwerk is goed en de werkplaatsen worden goed ondersteund. Wel bestaat onduidelijkheid over de verhouding tussen de inzet van medewerkers van de Metropoolregio en de gemeenten. Vanuit de gemeente is beperkt ambtelijke capaciteit beschikbaar om te ondersteunen op de inhoud. Verder bestaat bij een deel van de raadsleden en colleges een verkeerd beeld bij rol, taak en mogelijkheden van de uitvoeringsorganisatie. Zij hebben het idee dat de uitvoeringsorganisatie nog dezelfde werkzaamheden verricht als de SRE.

De uitgangspunten voor een goed functionerende netwerkorganisatie zijn eensgezindheid over doel en samenwerking, flexibiliteit, vertrouwen en transparantie. Ook dient er sprake te zijn van een zekere bestuurlijke slagkracht om tot resultaten te komen. Op deze punten scoort de Metropoolregio volgens ons negatief. Wij troffen weinig eensgezindheid aan over doel en samenwerking. Alle colleges en raden hebben hiervoor de regionale agenda goedgekeurd. Wij stellen echter vast dat de

agenda niet leeft bij bestuur, colleges en raden. Wij zien bij de meeste gemeenten geen eigenaarschap van de regionale agenda en zien geen verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de agenda. Dit blijkt ook uit het feit dat tegen de afspraken in de agenda niet jaarlijks geactualiseerd is.

Ook het doel waarom gemeenten samenwerken loopt uiteen. In de lichtste variant van samenwerking zien gemeenten de samenwerking vooral als bijeenkomen, netwerken en kennis overdragen. Andere gemeenten juist zaken bereiken zodat de schop de grond in kan en bijvoorbeeld infrastructuur kan worden aangelegd. Weer andere gemeenten maken keuzes voor bepaalde thema's: willen bijvoorbeeld wel inhoudelijk samenwerken op het gebied van detailhandel, maar niet op het gebied wonen en/of arbeidsmarkt. Er zijn gemeenten die het al mooi vinden dat zij met de Metropoolregio ergens bij horen en in gesprek kunnen komen met anderen wat op eigen kracht nooit zou lukken. Deze uiteenlopende verwachtingspatronen hebben invloed op het oordeel van gemeente over het functioneren van de Metropoolregio.

Vervolgens is de vraag of er onderling vertrouwen is gericht op de samenwerking: gaan college en/of raden nu vooral voor het belang van de eigen gemeente of voor het collectief van de Metropoolregio? De indruk is dat het vooralsnog vooral het eerste is. Wij beschouwen de samenwerking tot nu toe als los zand. Tot slot is de bestuurlijke slagkracht beperkt omdat besluitvorming over inhoudelijke zaken plaatsvindt in 21 afzonderlijke gemeenteraden.

Alles overziend stellen wij vast dat hoe betrokkenen oordelen over de organisatie en structuur erg afhangt van hoe zij tegen de Metropoolregio aan kijken. Betrokkenen die vinden dat de Metropoolregio vooral een netwerk tussen bestuurders tot stand moet brengen vinden de organisatie en structuur veel te zwaar opgetuigd. Betrokkenen die vinden dat de Metropoolregio vooral zaken tot uitvoering moet brengen vinden dat er te weinig besluitvormende structuur is, de werkplaatsen te vrijblijvend zijn en dat de huidige uitvoeringsorganisatie te weinig uitvoerende werkzaamheden verricht.

Conclusies en aanbevelingen

Hoofdstuk 5

In dit laatste hoofdstuk volgen onze conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van de evaluatie. Allereerst geven wij onze algemene conclusie over de Metropoolregio. Vervolgens geven wij geordend naar de twee hoofd onderzoeksvragen aan wat onze conclusies zijn. Als laatste doen wij aanbevelingen voor de toekomst van de Metropoolregio.

5.1 Algemene conclusie

De Metropoolregio functioneert nu twee jaar. Over het algemeen concluderen wij dat de Metropoolregio bijdraagt aan verbetering van het bestuurlijk en triple helix netwerk. Ook wordt de Metropoolregio door externe partners als provincie, waterschappen en rijk als collectiviteit gezien om mee in gesprek te gaan. Bovendien wordt binnen de Metropoolregio aandacht besteed aan de goede thema's. De eerste resultaten zijn geboekt, maar deze wachten nog op uitvoering. Verder is de formele verantwoording richting gemeenten over het functioneren van de Metropoolregio op orde. Bij colleges, en in mindere mate raden, is echter beperkt draagvlak voor de Metropoolregio; er zijn te weinig inhoudelijke resultaten, mede in verhouding tot de inspanningen.

De Metropoolregio voldoet (nog) niet aan de uitgangspunten van een netwerkorganisatie. Zo hebben betrokkenen (colleges, raadsleden en externe partners) niet dezelfde doelstelling met de samenwerking. Er wordt verschillende gedacht over de netwerksamenwerking eruit zou moeten zien en gemeenten zijn beperkt in staat om over hun eigen belang heen te stappen. Het onderlinge vertrouwen is beperkt. Daarnaast is op bepaalde onderwerpen geen eensgezindheid op welk schaalniveau deze opgepakt moeten worden. Wij zien geen gedeeld eigenaarschap voor de regionale agenda. De agenda leeft niet binnen bestuur, colleges en raden en ook is er geen monitoring van de uitvoering van de agenda.

Onduidelijkheid over rollen, taken en bevoegdheden leidt ertoe dat organen en gremia van de Metropoolregio afzonderlijk en als systeem onvoldoende functioneren. Mede daardoor is de samenwerking in de Metropoolregio los zand. Als er niet snel iets verandert, zal de samenwerking in de Metropoolregio afbrokkelen. Meeste betrokkenen zien nog wel kansen om iets van de Metropoolregio te maken.

5.2 Deelconclusies

5.2.1 De uitgangspunten en ambities van de Metropoolregio

In deze paragraaf beantwoorden wij de eerste hoofd onderzoeksvraag: In hoeverre worden de uitgangspunten die bij de start van de Metropoolregio Eindhoven zijn geformuleerd, waargemaakt? Sluiten deze ambities nog steeds aan bij de behoeften van de gemeenten? In dit kader is onder meer aandacht besteed aan de uitgangspunten en doelstellingen, de resultaten en effecten en de keuze voor de thema's. Onze conclusies luiden als volgt:

- De Metropoolregio functioneert twee jaar. Tot nu toe zijn er enkele inhoudelijke resultaten geboekt die vooral plannen betreffen. De slag van plannen naar uitvoering blijkt niet makkelijk. Het is moeilijk om met 21 gemeenten tot overeenstemming te komen. De zwakste schakel bepaalt het tempo waarin resultaten worden bereikt. De verhouding tussen inzet en resultaat is negatief. Relatief veel inspanningen en daarmee gemoeide kosten hebben tot nu toe tot weinig tot geen inhoudelijke resultaten geleid. Het is nog te vroeg om vast te kunnen stellen of genoemde resultaten hebben bijgedragen aan de economische ontwikkeling van de regio

- Naast activiteiten in werkplaatsverband gericht op inhoudelijke vraagstukken zijn veel netwerkbijeenkomsten georganiseerd en communicatie uitingen opgesteld. Deze activiteiten in de Metropoolregio hebben tot een verbetering van de bestuurlijke en triple helix samenwerking geleid.

- Er is een groot draagvlak voor het oppakken van de thema's economie, mobiliteit en ruimte op het niveau van de Metropoolregio. Omdat deze thema's zowel op het niveau van de regio als de subregio spelen, is het soms zoeken naar de rolverdeling tussen beide schaalniveaus. Wij concluderen verder dat het thema sociaal domein door een minderheid van betrokkenen wordt gemist bij de Metropoolregio Eindhoven. Deze uiteenlopende wensen worden ingegeven door het verschillende verwachtingspatroon bij colleges en vooral raden.

- Uitgangspunt is een flexibele netwerkstructuur tussen gemeenten en externe partners die met elkaar samenwerken op het gebied van economie, ruimte en mobiliteit. De uitgangspunten voor een goed functionerende netwerkorganisatie zijn eensgezindheid over doel en wijze van samenwerking, flexibiliteit, vertrouwen en transparantie. Ook dient een zekere bestuurlijke slagkracht te zijn om tot resultaten te komen. Wij zien dat op uiteenlopende manieren uitleg wordt gegeven aan het begrip netwerksamenwerking. Wij constateren verder weinig eensgezindheid over het doel en de ambities van de samenwerking. De door alle raden goedgekeurde regionale agenda is niet leidend voor de samenwerking. Er is geen gedeeld eigenaarschap voor de regionale agenda. Er is geen gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor een gezamenlijke uitvoering van de agenda. Achteraf bezien lijkt het er op dat in de verkeerde volgorde is overgegaan van de SRE naar de Metropoolregio. Daarbij is de vorm van een flexibele netwerksamenwerking inclusief de governance structuur met een rol voor de werkplaatsen voorop gezet. Daarna zijn in de regionale agenda de inhoudelijke regionale ambities vastgelegd. Er is beperkte bestuurlijke slagkracht; uiteindelijk vindt de besluitvorming over inhoudelijke zaken bij 21 gemeenteraden plaats. Omdat het doel dat de Metropoolregio dient te bereiken bij de gemeenten sterk uiteenloopt, worden resultaten en effecten ook uiteenlopend beoordeeld. Er is beperkt onderling vertrouwen gericht op de samenwerking op de schaal van 21 gemeenten. Colleges en/of raden gaan eerder voor hun eigen belang dan wel soms voor het belang van de sub regio dan voor het collectieve belang van de 21 gemeenten tenzij er externe druk is.

5.2.2 Functioneren van de Metropoolregio

In deze paragraaf beantwoorden wij de tweede hoofdonderzoeksvraag: Hoe functioneert de Metropoolregio Eindhoven als samenwerkingsverband? Is dit (nog steeds) het juiste bestuurlijk arrangement voor de uitdaging waar we voor staan? In dit kader is onder meer aandacht besteed aan het draagvlak, legitimiteit, besluitvorming, organisatie en werkwijze, de relatie met andere samenwerkingsverbanden. Onze conclusies luiden als volgt:

- Het draagvlak voor de Metropoolregio onder colleges en raadsleden is mager. Veruit de meeste colleges en een derde van de raadsleden is ontevreden. Drie colleges zijn zelfs zo ontevreden dat zij uit de Metropoolregio willen stappen. Zij zien geen meerwaarde in het samenwerkingsverband in de huidige vorm. Belangrijkste reden is het gebrek aan resultaat mede in verhouding tot de inspanningen. Er is meer draagvlak onder de externe partners. Wel zijn zij kritisch over het besluitvormingsproces. Wij zien mogelijkheden om nog meer partners aan te haken. De Metropoolregio wordt door externe partners als provincie, waterschappen en rijk als collectiviteit gezien om mee in gesprek te gaan.

- Een onderdeel van de legitimiteit betreft de verantwoording op basis van voorschriften zoals vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling. Wij concluderen dat deze goed op orde is. De Metropoolregio voldoet hiermee aan zijn plichten op basis van wet- en regelgeving.

- De besluiten worden genomen door het dagelijks en algemeen bestuur van de Metropoolregio. Dit verloopt conform de gemeenschappelijke regeling. Wij concluderen dat de beslissingsbevoegdheden die bij het regionaal platform zijn neergelegd, amper worden gebruikt.

- Raadsleden worden op verschillende manieren betrokken bij de Metropoolregio: via de zogenaamde voorhangprocedure waarin om een inhoudelijke inbreng wordt gevraagd, via raadsleden bijeenkomsten, via de Raadstafel21 en via verantwoordingsdocumenten en communicatie uitingen van de uitvoeringsorganisatie. Desondanks voelen raadsleden een grote afstand ten aanzien van de Metropoolregio. Ook concluderen wij dat voor een groot deel van de raadsleden onduidelijk is wat ze aan de Metropoolregio hebben. De verstrekte informatie lijkt niet te landen.

- De colleges worden via het regionaal platform, het algemeen bestuur en verschillende gremia betrokken bij de Metropoolregio. Ook verantwoordingdocumenten en communicatie uitingen zijn op hen gericht. Dit alles leidt niet tot een gevoel van eigenaarschap van de Metropoolregio.

- Er is veel onduidelijkheid over de verdeling van rollen taken en verantwoordelijkheden tussen bestuur, gremia, overleggen en uitvoeringsorganisatie.

- Het algemeen bestuur is het hoogste orgaan van de Metropoolregio. Het algemeen bestuur lijkt alleen voor de vorm te bestaan. Het fungeert als stempelmachine waar besluiten worden genomen over de inhoudelijk koers van de samenwerking zonder dat hierbij wordt stilgestaan. Het algemeen bestuur voelt zich geen eigenaar van de Metropoolregio en voelt zich nauwelijks verantwoordelijk voor de resultaten van de Metropoolregio. Er wordt nauwelijks door de leden van het algemeen bestuur verantwoording afgelegd naar hun eigen raden en colleges over de in het algemeen bestuur gevoerde beleid.

- Het dagelijks bestuur toont commitment maar ook vanuit het dagelijks bestuur wordt niet gestuurd op het bereiken van regionale doelstellingen. Het dagelijks bestuur is zoekende op welke wijze zij aan hun rol en verantwoordelijkheid invulling moet geven. Van het dagelijks bestuur gaat beperkte sturing uit naar de uitvoeringsorganisatie en de werkplaatsen.

- De figuur van de werkplaats waarin co creatie tussen overheden en externe organisaties centraal staat, wordt goed ontvangen bij de deelnemers. Dit vertaalt zich tot nu toe nog maar mondjesmaat in concrete resultaten. De werkplaatsen functioneren onafhankelijk van het bestuur van de Metropoolregio. De status van de resultaten is onduidelijk. Het proces binnen de werkplaatsen is vormvrij maar neigt in sommige werkplaatsen naar vrijblijvend. Er wordt vanuit het bestuur dan wel regionaal platform niet of nauwelijks op gestuurd. De ratio achter het aantal werkplaatsen en het onderscheid tussen de werkplaatsen is niet altijd duidelijk.

- Bij een goede verbinding tussen de subregio's en de Metropoolregio spelen mandaat en vertrouwen een belangrijke rol. Het is vaak onduidelijk of en met welk mandaat de subregio in de werkplaats wordt vertegenwoordigd. Ook het onderlinge vertrouwen tussen gemeenten is per subregio wisselend. De verbinding tussen de Metropoolregio en subregio is niet goed tot stand gekomen. Ook concluderen wij dat er op bepaalde terreinen overlap is tussen de werkzaamheden in subregio's en de Metropoolregio. Belangrijke kanttekening is dat de subregio's zelf ook een ontwikkeling doormaken. Deze ontwikkeling kan van invloed zijn op hoe de subregio's aankijken tegen de toekomstige samenwerking in de Metropoolregio.

- Op papier bezit het regionaal platform verschillende bevoegdheden. Deze bevoegdheden worden niet gebruikt en horen daar volgens ons ook niet thuis. De verdeling van de bevoegdheden ten opzichte van het algemeen bestuur is onduidelijk. Het regionaal platform blijkt in de praktijk een ontmoetingsplek en dat functioneert als zodanig naar behoren. Inhoudelijk voegt het echter weinig toe. Ook worden er geen besluiten genomen.

- Over de status van de twee gesprekstafels bestaat onduidelijkheid. De inmiddels opgeheven gesprekstafel vitale samenleving is bij wijze van compromis ingesteld en heeft geen binding met de regionale agenda. Duurzaamheid heeft die binding wel en lijkt inmiddels verankerd binnen de werkplaats strategie ruimte.

- De Raadstafel21 is opgericht omdat raadsleden onvoldoende op de hoogte waren over ontwikkelingen in de Metropoolregio terwijl zij uiteindelijk wel een belangrijke besluitvor-

mende rol hebben. De Raadstafel21 worstelt met zijn rol en bevoegdheden met name over de vraag hoe de Raadstafel21 invulling moet geven aan de procesrol en hoe ver de Raadstafel21 moet gaan op inhoudelijk gebied.

- De ambtelijke overleggen functioneren in het algemeen niet goed. De inhoudelijke ambtelijke overleggen spelen geen rol in de voorbereiding van de werkplaatsen. Dit terwijl met de transitie van de SRE naar de Metropoolregio juist de gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de inhoud. Verder heeft het overleg van de bestuursambtenaren weinig toegevoegde waarde. Er is geen goede verbinding tussen de ambtelijke organisaties van de gemeenten en wat er bij de Metropoolregio gebeurt.

- De ondersteuning vanuit de uitvoeringsorganisatie van de Metropoolregio is op orde. De informatiestroom loopt naar behoren, de organisatie van het netwerk is goed en de werkplaatsen worden goed ondersteund.

- De bestuurscommissie RHCe en de commissie Gulbergen zijn overgebleven "relicten" uit de tijd van de SRE en hebben geen binding met de inhoudelijke doestellingen van de Metropoolregio.

5.3 Aanbevelingen

Hoofdaanbeveling: doel en ambities van de samenwerking bepalen
Wij hebben weinig eensgezindheid vastgesteld over het doel en de ambities van de samenwerking in de Metropoolregio. Zolang dit niet verandert, wordt het vrijwel onmogelijk resultaten te boeken met de Metropoolregio. Onze hoofdaanbeveling is daarom dat de gemeenten op korte termijn mede op basis van de uitkomsten van dit rapport met elkaar in gesprek gaan over inhoudelijk doelstellingen en ambities van de Metropoolregio.

Wij adviseren op basis van dit gesprek eerst de koers te bepalen:

- De inhoudelijke thema's – Met welke thema's moet de Metropoolregio zich bezig houden?

- Het doel van de samenwerking – Gaat het om kennisoverdracht, versterking van het bestuurlijk netwerk, triple helix netwerk, strategische beleidsvorming, beleidsuitvoering, samenwerking op uitvoeringstaken of een combinatie daarvan?

- Differentiatie in schaalniveau en snelheid – Spreek bij de inrichting van de samenwerking over het gewenste schaalniveau om opgaven op te organiseren en over de mogelijkheid daarin te differentiëren (multischaligheid). Bespreek ook de mogelijkheid van verschillende intensiteiten binnen de samenwerking. Hierbij past ook een discussie over de samenwerking met de sub regio's.

Als overeenstemming is bereikt over de koers van de samenwerking dient de bijpassende structuur te worden bepaald. Aandachtspunten zijn onder meer:

- Vorm van de samenwerking – Maak inzichtelijk welke vorm van samenwerking het beste past bij de inhoudelijke doelstellingen van de Metropoolregio. Samenwerking kan in de vorm van een openbaar lichaam maar bijvoorbeeld ook door middel van een convenant. Bedenk wat de rol van externe partners hierbij moet zijn.

- Het besluitvormingsproces – Waar dient de besluitvorming plaats te vinden en welk mandaat is hiervoor nodig (bijv. mandatering bevoegdheid gemeenten aan sub regio). Specificeer in deze de rol van de sub regio.

Wij adviseren hier snel een start mee te maken door een proces uit te lijnen en goed te laten keuren door het algemeen bestuur. Wij adviseren het proces te laten uitvoeren door een bestuurlijk zwaargewicht (of kleine commissie); een persoon (personen) van buiten die boven de partijen staat en met overtuigingskracht. De opdracht is te komen tot een position paper over bovenstaande punten die gedragen wordt door de gemeenten die mee willen doen aan de Metropoolregio.

Aanbevelingen voor aanpassingen van de huidige samenwerking in de Metropoolregio
Naast bovenstaande hoofdaanbeveling doen wij de volgende aanbevelingen voor verbetering van de huidige samenwerking in de Metropoolregio. Deze aanbevelingen kunnen grotendeels op de korte termijn in gang worden gezet.

- Maak serieus werk van het buiten de Metropoolregio plaatsen van relicten uit het verleden zoals de commissie van advies voor Gulbergen en het RHCe. Deze taken leiden af van de inhoudelijke doelstellingen van de Metropoolregio op het gebied van economie, ruimte en mobiliteit en hebben geen enkele link met de regionale agenda.

- Focus op de korte termijn als Metropoolregio op de thema's economie, mobiliteit en ruimte. Alles wat de Metropoolregio daarnaast aan thema's oppakt, vertroebelt de focus

en identiteit van de Metropoolregio en draagt niet bij aan uitvoering van de regionale agenda.

- Beperk het regionaal platform tot een ontmoetingsplaats voor bestuurders en een forum voor kennisuitwisseling. Beleg alle formele bevoegdheden bij het bestuur van de Metropoolregio. Pas de gemeenschappelijke regeling en het statuut overlegorganen hierop aan.

- Neem als bestuur verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de regionale agenda. Stel heldere kaders en monitor of deze worden uitgevoerd door de verschillende gremia van de Metropoolregio. Stuur vanuit het bestuur de werkplaatsen aan. Geef duidelijk aan wat wanneer van de werkplaatsen wordt verwacht.

- Leden van het algemeen bestuur zijn verantwoording verschuldigd aan hun eigen college en raad over het gevoerde beleid. Aan deze rol dienen de leden van het algemeen bestuur gestructureerd invulling te geven. Spreek als raad, indien daar behoefte aan is, daarom de afgevaardigde in het algemeen bestuur aan op het functioneren van de Metropoolregio.

- Verbeter de kwaliteit van de informatievoorziening naar de raden door deze toe te spitsen op de behoefte vanuit de raden. Laat bij de vertaling van deze behoefte de Raadstafel21 een belangrijke rol spelen.

- Schep duidelijkheid over rol en verantwoordelijkheid van de Raadstafel21. Wij menen dat de Raadstafel21 zich dient te beperken tot het optimaliseren van de verbinding tussen Metropoolregio en raden.

- Voeg het portefeuillehoudersoverleg mobiliteit en de werkplaats mobiliteit samen tot één gremium. Geef gesprekstafels een duidelijke status en stuur ze als bestuur aan of hef ze op. Organiseer de commissie van advies voor financiën en het ambtelijk overleg efficiënter (bijvoorbeeld minder leden, minder overleggen).

- In hun huidige vorm hebben de ambtelijke overleggen zeer beperkte toegevoegde waarde. Geef de ambtelijke overleggen een meer inhoudelijke rol richting werkplaats vanuit de gedachte dat de afzonderlijke gemeenten verantwoordelijk zijn voor de inhoud en de uitvoeringsorganisatie voor het proces. Geef het ambtelijke overleg met de bestuursambtenaren een duidelijke rol en positie bijvoorbeeld richting de leden van het algemeen bestuur. Schep bij gemeenten duidelijkheid over de rol van de uitvoeringsorganisatie en de rol die van gemeenten zelf wordt verwacht.

- Verbeter de integraliteit tussen de werkplaatsen. Maak hiervoor gebruik van het periodiek overleg tussen de bestuurlijke trekkers. Kijk daarnaast kritisch naar het aantal werkplaatsen en verminder en/of herschik deze waar mogelijk. Laat meer en andere externe partners bij de werkplaatsen aansluiten.

Bijlagen

Bijlage 1

Feitelijke resultaten werkplaatsen

Economische strategie

Doel: verbinden van de economische agenda van de gemeenten en sub regio's met de regionale Brainport-agenda, door het organiseren van ontmoeting- en afstemmingsmomenten, het delen van kennis en zo komen tot nieuwe ideeën. Het innovatievermogen van de regio versterken.

Resultaten:

- Bijdragen meerjarenplan en financiering Brainport Development 2017-2020 (leveren input en afstemming)
- Ondersteunen nieuwe initiatieven die Brainport Next Generation versterken (Regionaal Breedband project, Brabantbreed Leisurefonds, Agrofood en High Tech)
- Stimuleringsfonds (co financiering projecten op het gebied van innovatie en nieuwe bedrijvigheid die de economie in de regio versterken).

	AANTAL BEHANDELD	GEHONOREERD	TOTAAL SUBSIDIE-BEDRAG	TOTALE UITGELOKTE INVESTERINGEN
Eerste tender 2015	34	25 projecten	1.549.105	6.071.572
Tweede tender 2015	24	20 projecten	1.233.751	2.849.764
Eerste tender 2016	38	28 projecten	2.300.836	9.602.136

- Investering (SIR) en Adviesregeling (SAR); kleinschalige regeling gericht op stimuleren innovatie MKB om te komen tot nieuwe product- markt combinaties.

	BEHANDELD	GEHONOREERD	SUBSIDIEBEDRAG	UITGELOKTE INVESTERINGEN
SAR 2015	28	19	120.000	520.000
SIR 2015	2	2	90.000	34.000
SAR 2016	30	25	209.067	519.813
SIR 2016	2	2	65.015	252.766

Bedrijventerreinen en Detailhandel

Doel: de versterking van de concurrentiepositie van de regio door een goede balans te realiseren tussen vraag en aanbod van locaties van bedrijven en detailhandel, plus versterking kwaliteit van bedrijventerreinen en detailhandel door middel van een detailhandelsvisie en een regionaal programma bedrijfsterreinen en het vertalen daarvan in concrete afspraken met betrokken partijen.

Resultaten:

- In 2015 is de Regionale Detailhandelsvisie vastgesteld. Eerst waren er subregionale visies en vervolgens is er in Metropoolregio verband een regionale visie opgesteld. Alle raden hebben ingestemd.

- In 2015 hebben diverse bijeenkomsten plaatsgevonden inzake het toepassen van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking, van groot belang voor o.a. ontwikkeling van bedrijventerreinen en nieuwe detailhandelslocaties.

- Kennisbijeenkomst voor gemeenten inzake het voorkomen planschade van belang voor functieveranderingen (detailhandel, bedrijfsterreinen, kantoren) op bepaalde locaties/gebieden.

- Afsluiten Retaildeal Metropoolregio met Ministerie van EZ (mei 2016), met instemming van alle portefeuillehouders van de 21 gemeenten, om tot een versterking te komen van de winkelgebieden middels o.a. kennis van acties en experimenten elders in den lande. Voorbereiding van een regionale kennisbijeenkomst/congres voor gemeenten, winkeliersvertegenwoordigers, centrummanagers, kennisinstituten en andere betrokken partijen inzake centrumontwikkeling.

- In 2016 heeft een actualisatie van de bedrijventerreinenprogrammering plaats gevonden (kwalitatief en kwantitatief). Subregio's hebben subregionale visies opgesteld. Resultaat Metropoolregio: kennisdelen en faciliteren gesprek over afstemming en keuzes. De Metropoolregio heeft in samenwerking met de provincie een visie opgesteld voor bedrijventerreinen voor grootschalige logistieke bedrijven. Verder zijn de consequenties van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen in kaart gebracht.

- Jaarlijks wordt in samenwerking met de provincie een monitoringrapportage inzake programmering van bedrijventerreinen en detailhandelsontwikkelingen uitgebracht. Voorts wordt jaarlijks een Vestigingenregister uitgebracht met de meest recente werkgelegenheidscijfers en aantallen vestigingen van bedrijven (ook per gemeente afzonderlijk).

Arbeidsmarkt

Doel: optimale aansluiting van onze lokale arbeidsmarkt op de economische Brainport strategie waarbij het gaat om de strategische veranderingen in de arbeidsmarkt de komende 10 jaar door middel van een Triple Helix Arbeidsmarktstrategie en een collectieve agenda voor de regionale arbeidsmarkt.

Resultaten:

- In 2015 is het bestaande Regionaal Arbeidsmarkt Platform (RAP) geëvalueerd en is bekeken naar de invulling van de metropoolregio op dit gebied. April 2016 is de werkplaats nieuwe stijl opgericht.

- Bijeenkomst Scoren in sectoren (2015), er zijn geen vervolgacties van de grond gekomen

- Het initiatief om in de regio gezamenlijk een Human Capi-

tal Agenda Logistiek op te stellen en een Logistiek Platform op te richten.

Strategie Ruimte

Doel: een samenwerkingsagenda als basis voor gezamenlijke afspraken en gezamenlijk handelen (de Regionale Ruimtelijke Strategie) bijvoorbeeld als kader voor lokale omgevingsvisies en om verbanden te leggen tussen regionale (gebieds)ontwikkelingen en om bij te dragen aan projecten of overleggen op bovenregionale schaal. (de strategie is er nog niet)

Resultaten:

- Er zijn bouwstenen opgehaald (sub regionale ruimtelijke proposities), onderzoeken gedaan, kennis gedeeld, afgestemd met andere werkplaatsen, ondersteuning ingehuurd ten behoeve van de strategie
- Concept Regionale Ruimtelijke Strategie is afgerond.

Mobiliteit en Innovatie

Doel: Optimale bereikbaarheid waarbij de regio zich ontwikkelt tot de kennis- en innovatieregio met nieuwe mobiliteitsconcepten op basis van een nieuw bereikbaarheidsakkoord en de uitwerking van een business case smart mobility.

Resultaten:

- Het 'bidbook Bereikbaarheid Zuid-Nederland' hetgeen ertoe heeft geleid dat door de minister en de provincie middelen zijn gereserveerd voor lang gekoesterde regionale wensen.

- Bereikbaarheidsagenda samen met partners (met daarbinnen smart mobility als integraal thema) onder titel Brainport Duurzaam, Slim, Verbonden in juni 2016 door colleges vastgesteld. Inclusief bereikbaarheidsakkoord en maatregelenpakket.

- Samenwerkingsovereenkomst Gebied Gerichte Aanpak Zuidoost-Brabant waar elke college mee heeft ingestemd. Verbinding tussen provincie en regio

- Jaarlijks wordt een Regionaal Uitvoeringsprogramma (RUP) vastgesteld. Het RUP bevat projecten gericht op infrastructuur en gedrag die vanuit de provincie worden gefinancierd.

Wonen

Doel: afstemming tussen de woningbouwplannen in de regio qua aantallen, fasering in de tijd en ook qua type woningen voor een evenwichtige en toekomstbestendige woningmarkt

Resultaten:

- Actualisering Regionale Agenda Wonen met de provincie. In dit verband wordt jaarlijks Regionale Begrippenlijst Wonen opgesteld.

- In kader van actualisering vaststellen nieuwe opdracht werkplaats Wonen. Ingezet wordt op versterken Regionale Agenda Wonen door marktpartijen en raden erbij te betrekken, doorgaan met onderzoeken en stimuleren van innovatie.

- Coördinatie periodiek regionaal Woningmarktonderzoek, dat de woonbehoeften van inwoners in de regio onderzoekt. Ook onderzoek naar de sociale woningvoorraad

- Verbinding tussen de partijen die de huisvesting van bijzondere doelgroepen als arbeidsmigranten, vergunninghouders en (fysiek en geestelijk) zorgbehoevenden faciliteren.

- Planning en control (begroting, bestuursrapportage, jaarrekening, werkprogramma)

Bijlage 2

Evaluatiekader

Het doel van deze evaluatie is de samenwerking te verbeteren en te versterken om daarmee de regionale ambities te kunnen realiseren.

Het onderzoek vraagt om een duidelijk en richtinggevend evaluatiekader waarlangs het samenwerkingsverband geëvalueerd wordt. Aan de ene kant omdat het evaluatiekader de verwachtingen over en weer (van evaluator en geëvalueerde) gelijkstemt en aan de andere kant omdat het de kans op vruchtbare lessen/aanbevelingen substantieel vergroot.

Op de volgende pagina's treft u ons voorstel aan voor het evaluatiekader dat wij zullen gebruiken. Vanzelfsprekend slijpen wij dit kader graag met u fijn. Na de bespreking met u en eventuele aanpassingen stellen wij het evaluatie kader vast. Het kader is hiermee richting gevend voor de aspecten die worden onderzocht.

Vooraf geven we een aantal inleidende opmerkingen mee. Wij vinden het passend het evaluatiekader te baseren op het Public Value model van Mark Moore . We hebben hiervoor gekozen omdat dit model enerzijds eenvoudig en toegankelijk is, en anderzijds de essentie van de werking van publieke organisaties in een netwerkachtige setting systematisch in beeld kan brengen.

Het model bestaat uit 3 samenhangende domeinen, te weten: Publieke Waarde (dat wat je bereikt voor samenleving en gebied, oplossingen voor publieke vraagstukken), de Organisatievorm (hoe heb je het georganiseerd, wat kost dat aan middelen/mensen) en de Legitimiteit (wat is de rechtmatigheid van publiek handelen en wat is het draagvlak onder de belangrijke stakeholders). Bij een goede balans tussen deze drie domeinen ontstaat publieke waarde op een effectieve, gelegitimeerde en efficiënte wijze. Tezamen een zeer bruikbaar kader om de Metropoolregio Eindhoven te evalueren. Hoe is zij georganiseerd en wat gaat daar aan menskracht/middelen in om? Hoe is de samenwerking gelegitimeerd, juridisch gezien én in termen van draagvlak? En wat bereikt het samenwerkingsverband eigenlijk? Hoe verhoudt dat zich tot haar eigen doelstellingen?

Daarbij is het natuurlijk zaak de drie domeinen verder uit te werken en te laden met specifieke kenmerken en omstandigheden van uw samenwerking. Op de volgende treft u het totale kader aan met per domein de belangrijkste evaluatie aspecten. In de daarop volgende pagina's treft u telkens een nadere uitwerking en concretisering per domein.

Publieke waarde

Resultaten

Inhoudelijk
- Producten
- Veleende subsidies
- Verhouding resultaten en kosten

Netwerk
- Bestuurlijke slagkracht
- Gezamenlijk eigenaarschap
- Er wordt boven het eigen belang uitgestegen
- Meerwaarde netwerk
- Verbetering samenwerking met externe partners
- Verhouding resultaten netwerk en kosten

Effecten

Inhoudelijk/netwerk
- Metropoolvorming
- Onvoorziene effecten

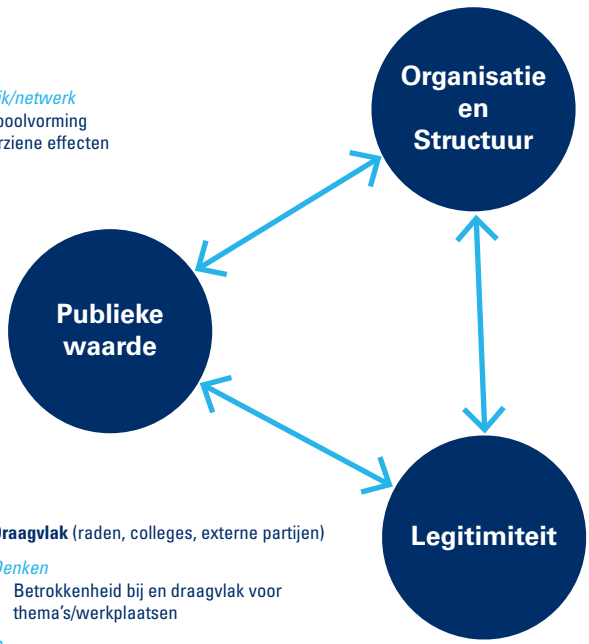

Organisatie en Structuur

Organen MRE
- Totstandkoming, samenstelling en functioneren

Gremia MRE
- Totstandkoming, samenstelling en functioneren

Ambtelijke ondersteunende overleggen
- Totstandkoming, samenstelling en functioneren

Ambtelijke organisatie MRE
- Capaciteit en budget
- Taakinvulling
- Functioneren organisatie

Netwerk/Systeem
- Functioneren gremia en/of organen onderling
- Uitgangspunten van het netwerk

Legitimiteit

Rechtmatigheid

Verantwoording Wet gemeenschappelijke regelingen
- Externe verantwoording bestuur MRE

Verantwoording gemeenschappelijke regeling
- Voorhangprocedure
- Regiodag gemeenteraden

Besluitvormingsproces MRE
- Besluitvorming intern
- Besluitvorming extern

Draagvlak (raden, colleges, externe partijen)

Denken
- Betrokkenheid bij en draagvlak voor thema's/werkplaatsen

Doen
- Betrokkenheid bij en draagvlak voor uitvoering en aard werkzaamheden MRE

Besluiten
- Betrokkenheid bij en draagvlak voor het formele besluitvormingsproces in college/raad

Bijlage 3

Stellingen tijdens de groepsgesprekken

PUBLIEKE WAARDE	DRAAGVLAK	ORGANISATIE EN STRUCTUUR	ALGEMEEN
De Metropoolregio versterkt het regionaal bestuurlijk netwerk	Colleges worden voldoende betrokken bij de Metropoolregio	De verhouding tussen overleg en behaalde resultaten is goed.	Als gemeente profiteren wij van deelname aan de Metropoolregio
De Metropoolregio versterkt het regionaal triple helix netwerk	De Metropoolregio Eindhoven houdt zich bezig met de goede thema's	De rol- en taakverdeling tussen de organen en gremia van de Metropoolregio zijn duidelijk.	Ik ben tevreden over de bestuurlijke samenwerking Metropoolregio
De Metropoolregio Eindhoven heeft inhoudelijk meerwaarde voor de deelnemers	Externe partners worden voldoende betrokken bij de Metropoolregio	De uitvoeringsorganisatie van Metropoolregio heeft voldoende slagkracht in relatie tot de doelstellingen van de Metropoolregio	
Binnen de Metropoolregio is een goede verhouding tussen de input en output	De raad wordt voldoende betrokken bij de Metropoolregio		
De Metropoolregio heeft voldoende bestuurlijke slagkracht			
Binnen de Metropoolregio hebben we laten zien dat gemeenten over hun eigen belang heen kunnen stappen			

Bijlage 4

Overzicht aanwezigen groepsgesprekken en individuele interviews

Overzicht groepsgesprekken en aanwezigen

- Totaal 117 raadsleden uit alle gemeenten van de Metropoolregio in 6 groepsgesprekken.
- Totaal 43 collegeleden uit alle gemeenten van de Metropoolregio in zes groepsgesprekken.
- Bestuurlijke trekkers werkplaatsen: Depla (Eindhoven, economische strategie), Van Bree (Helmond, arbeidsmarkt), Visser (Son en Breugel, bedrijventerreinen en detailhandel), Kuijken (Bergeijk, strategie ruimte), Stienen (Helmond wonen), Hoppezak (Gemert Bakel, mobiliteit en innovatie), Van Liemd (Waalre als bestuurlijk trekker van gesprekstafel Duurzaamheid)
- Ambtenaren gemeenten (leden overleg bestuursambtenaren)
- Medewerkers uitvoeringsorganisatie (zes procesmanagers van de werkplaatsen, procesmanager bestuurlijke samenwerking, procesmanager communicatie en organisatie)
- Groepsgesprek vertegenwoordigers regiopartners bij de werkplaatsen: Tholenaars (Wonen, Woonbedrijf), Smeets (Wonen, TUe), Möhlmann (Wonen, Woningbelang), Bogman (Bedrijventerreinen en detailhandel, BZW), Van Stratum (Bedrijventerreinen en detailhandel, Retail Platform), Van Leest (Brainport Development) en Gielen (Bedrijventerreinen en detailhandel, BOM)

Individuele interviews

- Burgemeester Eindhoven in zijn hoedanigheid als voorzitter
- Burgemeester Helmond in haar hoedanigheid als lid DB
- Burgemeester Best in zijn hoedanigheid als lid DB, voorzitter van de Commissie van advies voor Gulbergen, voorzitter van de Commissie van Advies voor Financiën en van de Bestuurscommissie RHCE
- Gedeputeerden provincie Noord-Brabant Pauli en Van der Maat
- Wethouder Maas van Someren in zijn hoedanigheid als voorzitter gesprekstafel Vitale Samenleving
- Directeur en directiesecretaris van Brainport Development
- Voorzitter en vice voorzitter Raadstafel 21
- De heer Sol van het TNO, lid beoordelingscommissie projecten stimuleringsfonds
- De dijkgraven Glas en Verheijen
- Directeur Regionaal Historisch Centrum Eindhoven
- Directeur uitvoeringsorganisatie, mevrouw Wiggers
- Professor Camps (Organisatie en bestuurskunde Universiteit Tilburg)
- Professor Tordoir (Economische geografie en planologie, Universiteit van Amsterdam).

Bijlage 5

Leden bestuurlijke werkgroep

De heer van Aert	Best (lid DB)
De heer Dijkmans	Raadstafel 21
De heer Stienen	Helmond
De heer Verhees	Deurne (sub-regio Peelgemeenten)
De heer Machielsen	Oirschot (sub-regio Kempengemeenten)
De heer Ederveen	Valkenswaard (sub-regioA2 gemeenten)
De heer Seuren	Eindhoven
De heer Gaillard	Son en Breugel (sub-regio Stedelijk Gebied)